DONNER KAI

SIPERIAN SAMOJEDIEN KESKUUDESSA VUOSINA 1911-13 JA 1914

Kai Donner

Siperian samojedien keskuudessa vuosina 1911-13 ja 1914

«Public Domain»

Donner K.

Siperian samojedien keskuudessa vuosina 1911-13 ja 1914 /
K. Donner — «Public Domain»,

© Donner K.
© Public Domain

Содержание

ESIPUHE 5
JOHDANTO 6
ITÄÄNPÄIN TOMSKIIN 8
NARYM JA TYMSKOE 11
NARYMIN SAMOJEDIT 19
RETKEILYJÄ OBILLA 26
Конец ознакомительного фрагмента. 29

Kai Donner
Siperian samojedien keskuudessa vuosina 1911-13 ja 1914

ESIPUHE

Aina lapsuudestani saakka olin tuntenut vastustamatonta halua päästä Aasiaan. Isäni, Otto Donner, oli aikoinaan hänkin toivonut ja odottanut samaa – mutta mahdollisuuden tarjoutuessa oli matkan toteuttaminen liian myöhäistä. Olin perinyt hänen tyydyttämättömän halunsa ja pienestä pitäen olin kuullut puhuttavan matkailijoista ja matkoista. Oli siis aivan luonnollista, että tieni ennemmin tai myöhemmin oli johtava Itämaille.

Seuraavassa olen yrittänyt luoda kuvauksen ensimäisistä Aasian-matkoistani, elämästäni pohjoisen Siperian samojedien keskuudessa. Tämän ohella olen katsonut asiakseni kertoa itse maasta ja kansasta, oloista, tavoista, uskonnollisista käsityksistä y.m. Selostus omista matkoistani ja kokemuksistani lienee jossain määrin subjektiivinen, mutta muussa olen mahdollisuuden mukaan pyrkinyt tasapuolisuuteen. Aineiston rikkaudesta ja vaikutelmien moninaisuudesta johtuu, että minun useinkin on ollut pakko rajoittua pelkkiin viittauksiin.

Tässä yhteydessä pyydän kiittää kaikkia niitä viranomaisia, oppineita seuroja ja yksityisiä, jotka monella muotoa ovat minua avustaneet sekä ennen matkaani että myös sen kestäessä. Erikoinen syy on minulla mainita Suomalais-ugrilainen seura ja sen johtokunta sekä herrat Nagnibeda ja Berdnikov Tomskissa ja Krasnojarskissa. Professorit A.C. Haddon Cambridgessä, K. Nielsen Kristianiassa, H. Paasonen, E.N. Setälä ja Edv. Westermarck ynnä dosentit K.F. Karjalainen, G.J. Ramstedt ja U.T. Sirelius Helsingissä sekä tohtori Helge Backlund Pietarissa ovat työtäni opetuksillaan ja hyvillä neuvoillaan suuresti edistäneet. Akateemikot S. Oldenburg, W. Radloff ja K. Sahlemann sekä dosentti A.D. Rudnev ovat hankkineet minulle välttämättömiä suosituskirjeitä, joista olen paljon hyötynyt. Sitäpaitsi on minun täten kiitettävä niitä Yliopistomme klinikkain johtajia, jotka ovat antaneet minulle tilaisuuden sairaaloissaan hankkia ne lääkeopilliset tiedot, jotka niin suuressa määrässä ovat helpottaneet tutkimuksiani alkuasukasten keskuudessa. Mielihyvällä olen seurannut professori F. Nansenin minulle ennen lähtöäni antamaa neuvoa, että karttaisin "eurooppalaisia" ja mikäli mahdollista eläisin ainoastaan alkuasukkaiden parissa. Tämän lisäksi lausun vielä kiitokseni kaikille niille vanhoille ja uusille ystäville, ulkomaalaisille, maanmiehille ja samojedeille, jotka tavalla tai toisella ovat minua auttaneet pitkän matkani varrella. Isäni muisto ynnä hänen työnsä ja pyrkimyksensä ovat olleet minulle hyvänä tukena, ja, M.A. Castrénin vaivoista ja vastuksista rikas tutkijatoimi on kannustanut minua tekemään parhaani.

Lopuksi on minun mainittava, että Pohjolan pitkä talviyö on estänyt minua ottamasta valokuvia matkustellessani Jeniseitä pitkin sekä pohjoisilla tundroilla.

Framnäs, Bromarf, elokuulla 1915.

Kai Donner.

JOHDANTO

1830- ja 40-luvuilla oli kuuluisa maanmiehemme M.A. Castrén m.m. lähes viiden vuoden aikana oleskellut Siperiassa tutkimassa lukuisia silloin vielä melkein kokonaan tuntemattomia kansoja. Hänen uraa-uurtavien tutkimustensa pääesineenä olivat samojedilaiset kielet. Tämän työn suorittamiseksi hän uhrasi parhaat vuotensa, terveytensä ja elämänsä. Tuloksia hän ei itse edes ehtinyt saattaa painoon, vaan ne tulivat muiden toimesta julkisuuteen. Mutta vaikka hänen työnsä monessa suhteessa ei lopullisesti valmistunut, on siitä huolimatta hänen keräilemänsä uuden ja tärkeän sekä erittäin luotettavan ainehiston nojalla voitu työtä jatkaa. Castrén todisti, ja samaan tulokseen ovat useimmat myöhemmätkin tutkijat tulleet, että samojedit kielellisessä suhteessa lähinnä liittyvät suomalais-ugrilaisiin kansoihin.

Samojedit, joita Castrén ensimäisenä tutki ja joille hän ensimäisenä antoi oikean paikan kansojen suuressa perhekunnassa, ovat lukumäärältään vähäiset; heitä on korkeintaan noin 18,000 henkeä, vaikka heidän asuinpaikkoihinsa kuuluu laajoja alueita kahdessa maanosassa ja he itsekin yli 40 murteen jakamina erottautuvat toisistansa. Lukuisimmat heistä ovat jurakit, jotka oleskelevat Arhangelskin ja Jenisei-joen välisillä tundroilla ja yksinomaan harjoittavat poronhoitoa sekä metsästystä ja kalastusta. Heitä idempänä elävät samoin paimentolaisina Jenisei- ja Avam samojedit, jotka ovat vähäiset lukumäärältään ja sukupuuttoon kuolemaisillaan. Obin ja Jenisein välisillä tundroilla sekä Tomskin kuvernementin pohjoisissa metsäseuduissa ja Tobolskin ja Jeniseinkin kuvernementtien siihen rajoittuvissa osissa asustavat n.s. ostjakki-samojedit, joiden luku ei nouse yli 3,000:n, vaikka heillä tavattavien murteiden lukumäärä on vähintään 20. Paljoa etelämpänä, korkeiden Sajaanin-vuorten pohjoisilla rinteillä, asuu lopuksi muinoin niin mahtavan kamassi-heimon vähäpätöinen jäännös, joka sekin heimo ennen pitkää tulee häviämään tai tatarilaistumaan.

Niinkuin äsken huomautin, katsotaan samojedien kielen lähinnä olevan sukua suomalais-ugrilaisille, ja yhdessä nämä kielet muodostavat n.s. uralilaisen ryhmän. Siitä huolimatta samojedeja ei voi sanoa suomalaisten serkuiksi tai pikkuserkuiksi, sillä ensiksikin on enemmän kuin luultavaa, että kansat fyysillisesti eivät kuulu samaan ryhmään, ja lisäksi eroavat kielet toisistansa vielä enemmän kuin esimerkiksi ruotsi Ja kreikka.

Castrén, samoin kuin moni ennen häntä ja hänen jälkeensä, on lisäksi yrittänyt todistaa sukulaisuussuhteiden olemassaolon uralilaisten ja mongolilais-turkkilaisten l. altailaisten kielten välillä. Sellainen väite on kuitenkin toistaiseksi aivan todistamaton ja kysymyksen ratkaisu on yhtä vaikea kuin kysymys suomalais-ugrilaisten ja indoeurooppalaisten kielten keskinäisestä sukulaisuudesta. Useimmat altailaiset sanat samojedissa voidaan todistaa tai käsittää lainasanoiksi ja tämä onkin peräti luonnollista, kun muistaa, että kumpaankin kieliryhmään kuuluvat kansat hamasta muinaisuudesta saakka ovat olleet ja edelleen vielä tänäkin päivänä ovat yhteydessä toistensa kanssa.

Jos kerran katsotaan samojedien sukulaisuus suomalais-ugrilaisten kielten kanssa todistetuksi, täytyy samalla luopua Castrénin teoriasta, jonka mukaan näiden kansojen alkukoti olisi sijainnut Altai-vuorilla. Vakuuttavalla tavalla on todistettu (m.m. eräiden näissä kielissä tavattujen yhteisten puulajeja merkitsevien nimien avulla) suomalais-ugrilaisen alkukansan asuneen jossain keskisen Uralin länsipuolella tai jokseenkin etäällä pohjoisessa Permin kaupungin tienoilla. On luonnollisesti otaksuttava, että he jo silloin, siis noin 2-3 tuhatta vuotta ennen meidän ajanlaskuamme, liikkuivat laajoilla alueilla, koskapa he harjoittivat sekä kalastusta että metsästystä. Mutta siinä tapauksessa, että nämä kansat aikoinaan ovat lähteneet yllämainituilta paikkakunnilta, on myöskin epäilemätöntä, että samojedit ovat eläneet niitä lähellä olevilla seuduilla. On kuitenkin tällä haavaa mahdotonta ratkaista millä puolen Uralia he ovat asuneet. Noina kaukaisina, historiantakaisina aikoina he tulivat altailaisten kansojen kanssa kosketuksiin, ja nämä tunkivat heidät vähitellen yhä enemmän pohjoista kohti ja hajoittivat heidät eri ilmansuunnille. On samoin mahdotonta lähimainkaan määritellä, milloin he saapuivat nykyisille asuinpaikoilleen, mutta ensimäisten meillä saatavissa olevien tiedonantojen

mukaan he jo noin v. 1000 asuivat karuilla tundroillansa. Senjälkeen he ovat olleet tuomitut siellä elämään kurjissa olosuhteissa ja vähitellen katoamaan sen uuden vaaran johdosta, joka päivä päivältä tunkeutuu lähemmäksi heitä, vaaran, josta me ylpeilemme, mutta jota he eivät kestä, ja jota me tavallisesti olemme tottuneet nimittämään länsimaiseksi kulttuuriksi.

Senjälkeen kuin suomalais-ugrilaiset kansat, etupäässä Suomalais-ugrilaisen seuran lähettämien stipendiaattien toimesta, ovat kielellisesti tulleet jokseenkin perinpohjin tutkituiksi, on jo kauan kuulunut mainitun seuran hartaimpiin toivomuksiin, että joku ottaisi pitääkseen huolta samojedeista, kansamme kaukaisimmista sukulaisista. Olikin sentähden aivan luonnollista, että tämän kirjoittaja suuntasi matkansa samojedien luo kootakseen heidän keskuudestaan mitä mahdollisesti vielä oli jäljellä. Tutkimusten esine ei ollut kiitollinen yksinomaan tuon niin pitkäksi venyneen sukulaisuuden kannalta, vaan senkin takia, että niin vähän oli tehty ja niin paljon voitettavana oleskelulla primitiivisen kansan keskuudessa maailman tuntemattomimmilla seuduilla.

ITÄÄNPÄIN TOMSKIIN

Kesäinen aurinko loisti vielä kaikessa ihanuudessaan, kun minä elokuussa v. 1911 jätin Suomen lähteäkseni samojedien Siperiaan, Aasian pohjoisiin erämaihin. Oleskeltuani jonkun aikaa Pietarissa, hankkiakseni Venäjällä niin tarpeelliset viralliset todistukset ja suositukset, alotin syyskuussa matkani itää kohti. Astuin siihen kerran viikossa lähtevään pikajunaan, joka nopeimmin välittää liikennettä molempien maanosien välillä. Minulla oli aikaisemmin ollut erinäisiä runollisia käsityksiä itämaisista retkeilyistä, mutta viisi päivää kestävän junamatkani aikana tulin, aluksi ainakin, pakotetuksi luopumaan kaikesta romantiikasta siinä suhteessa. Lähin ympäristö, juna nimittäin, hävitti useimmat mielikuvat. Kaikki nykyajan mukavuudet olivat matkustavaisten käytettävinä ja kylpyamme yhtä hyvin kuin piano tarjosi virkistystä räytyneelle ruumiille ja alakuloiselle sielulle. Viereisessä osastossa istui liikemiehen näköinen amerikkalainen, joka naputteli kirjoituskonettaan. Enimmät matkustajat olivat ulkomaalaisia, harmaaseen puettuja, piippua polttavia englantilaisia, sinipukuisia, sikaaria imeviä saksalaisia, hiljaisia ja vaiteliaita skandinaaveja, kerskailevia ja rähiseviä italialaisia. Siellä täällä tunsi kiinalaisen hajun, ja seurakunnan tekivät täysilukuiseksi muutamat upseerit, joilla oli matkassaan enemmän tai vähemmän nuoret ja enemmän tai vähemmän oikeat rouvansa.

Tässä junassa, jossa palveluskunta puhui saksaa, ja noiden ihmisten keskuudessa, joista aniharva puhui venättä, jota kieltä en silloin ymmärtänytkään, minä vietin viisi vuorokautta matkalla itää kohti. Se mikä kulki eteenpäin ja jossa minä oleskelin, kuului Eurooppaan, ja se joka pysyi liikkumatonna paikallaan, kuului Venäjään ja myöhemmin Aasiaan. Sivuutimme Vologdan, Vjatkan ja Permin näkemättä muuta kuin soita ja metsiä, jotka tosin olivat raiskatut ja hoitoa vailla, mutta sittenkin loistivat kullan- ja verenkarvaisissa syysväreissä. Niiden lomassa näkyi laajoja tasankoja pienempine ja suurempine kylineen siellä täällä. Joskus ajoimme liejuisten, autiorantaisten jokien yli.

Uralia odotamme kolmisen päivää. Sitä ei kukaan meistä ole nähnyt, mutta kartalla olemme sen huomanneet suureksi ja mahtavaksi. Tullessamme sinne emme siitä tiedä, sillä näköala ei vastaa kuvaa, jonka olemme siitä luoneet. Näemme tosin kuusimetsien peittämiä kukkuloita ja ihailemme laaksoja, joiden pohjassa joet ja purot kiemurtelevat, mutta mahtavia vuoria ei näy. Juna ei edes kulje tunnelien läpi, ja meille jää tuo merkillinen ilmiö melkein selittämättömäksi. Muualla kuuluu kyllä tämäkin vuorijono kohoavan korkealle pilvien yläpuolelle, mutta rautatielinjan varrella saamme tyytyä vain tarkaslelemaan vuorista löydettyjä jalokiviä. Nämäkin tosin saattavat olla väärennettyjä, ja senvuoksi voi hyvällä syyllä sanoa, että rautatiematka Uralin poikki loistavalla tavalla todistaa, että junanikkunasta avautuva näköala ei ole kovinkaan laaja.

Seuraavana aamuna heräämme Siperiassa jätettyämme taaksemme vanhan Euroopan. Ensimäiset vaikutelmani Aasiasta ovat, että kaikki tuntuu ja näyttää niin rajattoman suurelta. Aava aro leviää radan molemmin puolin ja avarat pellot sekä laajat suomaat ulottuvat joka taholle. Maalaiset korjaavat viimeisiä satojaan ja siellä täällä näkyy vetojuhtien joukossa pyöreiden kirgiisien ajamia laihoja (ne ovat kenties aina laihoja) kameleja. Nuo itämaalaiset vilahdukset herättävät minussa iloa, mutta joudun taas pahalle tuulelle, kun Siperia päivemmällä tervehtii meitä suurilla lumikinoksilla ja purevalla itätuulella. Suomessa oli vallinnut kesä, Pietariin oli syksy saapunut ja täällä jo alkava talvi tekee tuloaan. Samalla leveysasteella on siis muutamien harvojen päivien kuluessa ilmatieteellinen vuosipuolisko sivuuttanut meidät.

Vielä samana iltana tulee näkyviin Irtysh, Siperian kaunein joki, ja sen rannoilla huomaamme satojen lyhtyjen loiston, näemme valaistuksen, joka osoittaa missä Omsk, maan suurin kaupunki ja kaikkien tanskalaisten voikauppiaiden keskus, sijaitsee. Seuraavana päivänä sivuutamme liejuisen ja likaisen joen, joka verkalleen juoksee matalien, metsättömien rantojen välissä, joilla leviävät laajat, korkeaa keltaista ruohoa kasvavat suomaat. Tämä se on tuo niin tärkeä Ob. Sen oikealla rannalla on ääretön joukko yksikerroksisia puutaloja, jotka muodostavat Novo-Nikolajevskin kaupungin. Tämä on neljässä vuodessa kasvanut pienestä kylästä yhteiskunnaksi, jossa on 80,000 asukasta.

On jo melkein pimeä, kun minun on pakko siirtää tavarani ja muuttaa junaa Taigan (tajgá = aarniometsä) asemalla, josta sivurata johtaa Tomskiin. Minun täytyy istua monta tuntia asemalla odottamassa keskellä yötä lähtevää junaa. Sillävälin kuulen muilta matkustavaisilta seuraavan jutun. He kertovat Tomskin kaupunginduuman kieltäytyneen maksamasta lahjuksiin 100,000 ruplaa ratainsinööreille, jotka siitä syystä eivät katsoneet voivansa johtaa päärataa kaupungin kautta. En voi vannoa, että kertomus on tosi; tiedän vain sen, että sain neljä tuntia istua eräässä paikallisjunassa päästäkseni suorittunaan nuo jäljellä olevat 82 virstaa.

Seuraavana aamuna varhain saavuin Tomskin asemalle, joka merkitsee jotakin aivan toista kuin samanniminen kaupunki. Kaupungin isät ovat nähtävästi olleet odottamattoman kaukonäköisiä yhteiskuntansa kehitysmahdollisuuksien suhteen, sillä tuo asema on rakennettu neljän kilometrin päähän niiltä seuduilta, missä ensimäiset talot ja kadut sijaitsevat. Lumisohjossa ja – myrskyssä ajoin tavaroineni paremmanpuoleiseen hotelliin, jonka nimenä oli Rossija ja joka vielä klo 5 aamulla oli aivan hereillään. Sillä mennessäni saliin ruokaa etsimään, hankittuani itselleni huoneen, huomasin soittokunnan juuri vastikään alottaneen ohjelmansa ja varieteenaisten äskettäin ryhtyneen näyttämään taiteellista alastomuuttaan. Vaikka en oikeastaan ollut tyytymätön katsellessani unkarilaisen tanssijattaren tulista taituruutta, niin ympäristö kuitenkin pyrki tympäisemään minua. Palasin huoneeseeni huomattuani, että yleisö erikoisen innokkaasti käytti lattiaa meno- ja paluupiletillä varustetun ruuan säilytyspaikkana. Huoneestani ei minulla ollut myöskään mitään iloa ja sänkyni saattoi minut kiroilemaan niin uninen kuin olinkin. Siinä ei ollut tyynyjä, ei lakanoita eikä peitettä, mutta lutikoita viljalti. Tämä oli kuitenkin kaupungin parhaita majataloja. Vedin esille omat tamineeni ja sain niinmuodoin vielä vähän aikaa nukkua eurooppalaisella tavalla.

Pitkän ja jokseenkin yksitoikkoisen matkan jälkeen olin siis tullut Siperian kimaltelevaan Pariisiin, millä nimellä Castrén kutsuu kaupunkia. Siperialaiset nimittävät sitä Aasian Ateenaksi. Ei kumpikaan nimi ole kovinkaan sattuva, niinkuin myöhemmin sain nähdä.

Tullessani Tomskiin oli laiva jo lähtenyt viimeiselle matkalleen ja ohut jääkuori oli peittänyt Tom-joen, joka virtaa kaupungin läpi. Siitä syystä olin pakotettu jäämään sinne talvikeliä odottamaan, koska matkustaminen pohjoista kohti on mahdollinen ainoastaan jokien vesillä tai niitä kahlehtivilla jäillä. Teitä ei näet ole laisinkaan.

Minulle ei suinkaan ollut vahingoksi se, että tulin pakotetuksi viipymään. Kuukauden kuluessa oli minulla tilaisuus oppia venättä ja lisäksi sain tutustua hauskoihin, ystävällisiin ihmisiin sekä, mikä oli tärkeämpää, sellaisiin, joilla oli hyvinkin laajat ja perinpohjaiset tiedot siitä maailmasta, jossa minä lähimpinä vuosina tulisin työskentelemään. Nämä henkilöt olivat minulle monessa suhteessa hyödyksi. Muistan erikoisesti silloisen Tomskin arkkipiispan, isä Makarijn, nykyisen Moskovan metropoliitan, jonka luona minä usein kävin tutkimassa hänen samojedilaisia muistiinpanojaan. Sitäpaitsi sain tutustua kansatieteilijä Adrianovin (nykyään karkoitettu Minussinskin piiriin) ja iäkkään tutkijan Potaninin kokoelmiin. Mutta ensimäisenä kaikista täytyy minun mainita salaneuvos Björn Aminoff, joka melkein isällisellä hyväntahtoisuudella ja ystävällisyydellä teki kaiken voitavansa saadakseen oleskeluni Tomskissa mahdollisimman hyödylliseksi ja hauskaksi. Hänen ja hänen rouvansa minua kohtaan osoittama ystävällisyys oli niin suuri, että liioittelematta voin sanoa vasta heidän kauttansa oppineeni ymmärtämään mitä maanmiehen sana saattaa merkitä vieraalla maalla. Juuri ennen lähtöäni sain minä häneltä, muusta puhumattakaan, vastaanottaa erinomaisen lämpimät lampaannahkahousut, joita tosin en voinut palauttaa. Oleskellessani Ket-joella olin näet joksikin ajaksi jättänyt ne jonnekin nurkkaan, ja kun sittemmin jälleen aioin vetää ne ylleni, huomasin niissä pesän, jossa oli seitsemän hiirenpoikaa vanhempineen. Tämä kesäsiirtola teki niiden käyttämisen mahdottomaksi.

Tomskin kaupunki, jossa minä hitaasti edistyvän ja myöhäisen talven takia sain oleskella kuukauden päivät, on verrattain suuri, asukkaita siinä on yli 100,000 ja se on samannimisen kuvernementin pääkaupunki. Se on rakennettu Tom-joen oikealle rannalle ja sijaitsee 100 virstaa Siperian suurimmasta joesta Obista. Itse kaupunki on tilavasti suunniteltu ja harvaan sekä

pengermäisesti rakennettu. Pitkin matalaa rantaa asuvat tataarit, joita on monta kymmentä tuhatta ja jotka enimmäkseen ovat rakentaneet itselleen yksikerroksisia puutaloja. Siellä täällä kohoaa joku vihreäkattoinen metshetti, jonka tornista kultainen puolikuu loistaa. Kauempana sijaitsevat laiturit, makasiinit ja työväenasunnot. Rantakaupungin yläpuolella on kukkuloita, joista korkein, Voskresenskaja gora, aikoinaan oli linnoitettu ja viimeisen tataarikaanin, Kutshumin, turvapaikka. Kukkulat ja niiden väliset laaksot muodostavat kaupungin keskustan, cityn; kivisiä taloja on runsaasti ja kadut ovat verrattain hyvin kivetyt. Useimmat viralliset rakennuksetkin ovat kivestä ja hohtavan valkoiset eivätkä tavanmukaisen vaaleanpunaiset. Keskellä suurinta toria kohoaa mahtava tuomiokirkko ja sen läheisyydessä ovat yliopistorakennukset vihertävien ja tuuheiden puistojen ympäröiminä. Kesäiseen aikaan kadut ovat kuivat ja pölyiset ja tavallaan erinomaiset, mutta syksyllä, talven tullessa, ne olivat, muualta tulleen mielestä, hämmästyttävässä kunnossa. Kura ja lieju peitti kaikki paikat ja loitommalla oli lantaakin. Katuristeyksiin oli asetettu siltojen tapaisia lautoja ja niitä pitkin ihmiset saattoivat suurinta varovaisuutta noudattaen liikkua. Kuulin kerrottavan – juttu on itsessään hyvin todennäköinen – että läänin herra pari vuotta sitten oli vaunuineen tarttunut eräälle sivukadulle, josta hän ei päässyt minnekään. Sotilaat pelastivat kuvernöörin, mutta hevoset ja ajopelit saatiin esille vasta pitkällisten kaivaustöiden jälkeen. Maantiet ovat luonnollisesti ihan kurjassa kunnossa ja niihin soveltuu täsmälleen raamatunlause: "Turha on orhi voitoksi, eikä sen suuri väkevyys pelasta." Mutta kaikki ei ole kaupungin viranomaisten viaksi laskettava, sillä maaperä jo tekee hyvin vaikeaksi teitten kunnossapitämisen ilman erikoisen hyvää kivitystä. Valaistuksen suhteen on muistutettava, että se aina loppuu n.s. virallisen kuutamon tultua, joka tarkoittaa, että kuun siihen aikaan pitäisi loistaa, vaikka se ei sitä tee. Senpätähden kaupungissa usein vallitsee egyptiläinen pimeys, joka muistuttaa sota-aikojen Helsinkiä ja jossa muukalaisen on kerrassaan mahdoton löytää tietänsä.

Ulkonaisessa suhteessa Tomsk ei huomattavasti eroa muista samankokoisista venäläisistä metropoleista, mutta sittenkin on olemassa jonkinlainen ero. Siperian henkisenä keskuksena sillä on huomattava merkityksensä ja tämän johdosta se kohoaa muita maanosan kaupunkeja korkeammalle tasolle. Paikkakunnalla on oma yliopistonsa ja teknillinen korkeakoulunsa sekä muitakin korkeampia kasvatuslaitoksia. Yliopistossa on lääketieteellinen ja juridinen tiedekunta sekä yli 1,000 oppilasta. Filosofista tiedekuntaa on jo kauan suunniteltu, mutta vahvistusta ei ole saatu. Kirjasto on hyvin arvokas, etupäässä kreivi Stroganovin lahjoituksen johdosta. Se sisältää suuret määrät kaunokirjallisuutta ja m.m. osan Voltairen kirjastoa, kirjoja, joissa monessa tavataan hänen omakätisiä ja tähän saakka julkaisemattomia muistiinpanojaan. Kaupungissa työskentelee monta tieteellistä seuraa, mutta sopivia henkilöitä ja rahojakin kaivataan kipeästi. Siperian tutkimukselle olisi erittäin tärkeätä saada Tomskiin perustetuksi täydellinen yliopisto, joka opettajiensa ja oppilaittensa avulla pystyisi johtamaan senlaatuisia tutkimuksia ja sivistystyötä ylimalkaan. Jos Siperiasta koskaan toivotaan jotakin parempaa kuin mitä se nyt on ja jos mieli sivistyksen siellä voittaa vakinaista jalansijaa, on välttämätöntä saada sellainen laitos perustetuksi. Joskin siellä tulisi vallitsemaan vapaamielinen henki, niin tämä sittenkin luultavasti olisi suositeltavampaa kuin että karkoitetut ja pakkotyöhön tuomitut valtion kustannuksella sitä ja sosialismia levittävät, niinkuin entinen kenraalikuvernööri Anutshin kuuluu lausuneen.

Nähtävyyksiä ei Tomskissa ole paljon. Merkillisimpiä sellaisia on eräs vanha ränsistynyt puutalo, jota asukkaat pitävät suuressa arvossa. Talossa sanotaan keisari Aleksanteri I: n asuneen – kuolemansa jälkeen. Kerrotaan näet keisarin väsyneenä kaikkiin hallitustöihinsä vetäytyneen asumaan kauas pääkaupungistansa elääkseen loppuikänsä rauhassa ja syrjässä ihmisistä ja tapahtumista, virallisesti kuolleena. Mainitaan hänen pari kertaa vuodessa vastaanottaneen hovikuriireja ja muutamat ylhäiset henkilötkin kuuluvat käyneen häntä tapaamassa. Olkoon miten tahansa, tuntemattoman erakon hauta on Tomskissa ja kansa kunnioittaa häntä pyhänä miehenä. Joskin kertomus ei ole muuta kuin juttu, niin on kuitenkin varottava epäilemästä asiaa Tomskissa. Sillä sikäläiset ihmiset eivät pidä siitä, että heidän kaunista tarinaansa koetetaan repiä rikki.

NARYM JA TYMSKOE

Marraskuun keskivaiheilla, jolloin kotimaassa usein ei vielä ole talvesta paljonkaan tietoa, muuttui sää äkkiä Tomskissa ja lämpömittari osoitti -40 °C ja enemmänkin. Jokia kahlehtivat metrinpaksuiset jäät ja purot kangistuivat pohjiaan myöten. Lumi oli kuukautta aikaisemmin peittänyt likaisen maan. Siperian talvi näytti hampaitaan ja ihmiset saattoivat jälleen matkata paikasta toiseen. Eräänä kirkkaana talvipäivänä saapui jäätä pitkin pohjoisilta seuduilta satoja kuormia täynnä kaloja – sampea, sterlettiä, njelmaa, muksunia ja muita – noita kaloja, joilla samojedit elättävät itsensä ja venäläiset rikastuvat. Nuo pitkät karavaanit osoittivat tien olevan avoinna ja olivat merkkinä siitä, että minä vihdoinkin saatoin varustautua kauan odotetulle matkalleni.

Paroni Aminoffin kokeneella johdolla sainkin kootuksi kokonaisen varaston tarpeellisia kaluja. Ensimäinen hevosmatkani tuli olemaan noin 600 kilometrin pituinen ja senpätähden hankin itselleni kunnollisen reen. Se muistutti eniten suurta heinähäkkiä kapeilla jalaksilla ja laitoihin oli kiinnitetty vankat puut estämään sitä kaatumasta. Etupuolella oli lauta, jolla kyytimies istui ja ohjasi kolmea pientä narymilaista hevosta, jotka tien kapeuden takia tavallisesti olivat peräkkäin valjastetut. Reen pohjaan olivat arkkuni fonografeineen ja muine kojeineen lujasti köytetyt, niiden päällä oli mukavuuden vuoksi jonkun verran heiniä ja ylinnä istui matkamies kaikessa loistossaan. Niin, "loistolta" se ainakin minusta tuntui, joka olen aina ollut laiha ja aina toivonut voivani lihota. Siinä istuessani olisin näet pyylevyydessä voittanut minkä venäläisen ajurin tahansa. Ulkonäköni, ikävä kyllä, ei vastannut todellisuutta, sillä tämä mahtava volymi oli keinotekoisella tavalla saavutettua. Tavallisten sarkavaatteiden päälle olin vetänyt paksun turkin ja sen päällä oli minulla toinen samanlainen aasialaismallinen, hirvennahasta tehty ja karvat ulospäin. Jalkoja suojasivat siperialaiset huopasaappaat (pimy), jotka hyvin kelpaavat 40 asteen pakkasessa. Muuten olin varustautunut vain välttämättömimmillä tarveaineilla niinkuin teellä (tiiliteellä), sokerilla, tupakalla, spriillä kiinteässä muodossa (myöskin muunlaisella), joka on erinomaisen käytännöllistä matkoilla tulta sytyttäessä ja keittämistä varten. Paremmat vaatteet, kaulukset, lakanat ja tyynyt, hammasharjat, parranajovehkeet y.m. jätin hyvin ymmärrettävällä kaipuulla melkein kahdeksi vuodeksi Tomskiin. Erinäisiä tarpeita varten olin hankkinut itselleni monia suosituskirjeitä, kuvernööriltä ja arkkipiispalta, sekä revolverin, joka eritoten Tomskin läheisyydessä kuuluu olevan hyvin tarpeellinen. Myöhemmin sainkin pari kertaa sen paukkeella pelottaa tunkeilevia ihmisiä, jotka kaukaa yrittivät hevosiamme ampua.

Voidakseni matkustaa nopeasti ja mukavasti olin sitäpaitsi kuvernöörin virastosta saanut, n.s. otkrytyj list'in – avoimen kirjeen, joka tavallisesti annetaan virkamiehille ja oikeuttaa käyttämään postihevosia, joita on miltei joka kylässä. Tällä ensimäisellä matkallani oli tuo maagillisesti vaikuttava sininen paperi suuriarvoinen, sillä sen nojalla tällainen outo ja pakanallinen muukalainen, joka ei edes majaan astuessaan tehnyt ristinmerkkiä, pääsi vastaamasta moneen uteliaaseen ja turhaan kysymykseen. Tavallisena matkustavaisena, eikä virkamiehenä, olisin voinut herättää vakavaa epäluuloa, kun en venättäkään juuri nimeksikään osannut, vaikka eräs tietämätön kielimies Tomskissa oli minua juuri sen taitamisesta onnitellut. Olin näet kerran puheessani käyttänyt "influenssa" sanaa, jota hän luuli tosi slaavilaiseksi. Matkakaveriksi oli Tomskin ispravnikka antanut minulle Saratovin kuvernementista kotoisin olevan nuorukais-raukan, joka oli joutunut Siperiaan etsimään isäänsä, joka oli karkoitettu moneksi vuodeksi Narymiin. Hänen kanssansa minä matkan varrella seurustelin; oli hauska nähdä minkälaisella ylpeydellä hän seurassani marssi kestikievareihin (zemenskaja kvartira) viettämään yötä ja miten komentavasti hän paperillani tilasi hevosia ajoneuvojamme varten. Maatessani hänen kanssaan samassa sängyssä tai yhdessä lattialla minä ensi kertaa sain kuulla esitelmiä m.m. suurista mustista torakoista, jotka "syövät pieniltä lapsilta silmät" ja tuottavat kotionnea, sekä tavallisista russakoista, jotka päivisin koristavat jokaisen paremman talon seiniä ja öisin kuljeksivat ihmisten kasvoilla. Kun hän oli avustanut minua polttamaan loppuun paperossini, opetti hän minua nuolemaan kokoon mahorkka-savukkeita sekä

käyttämään eli siis polttamaan niitä, mikä alussa oli paljon vaikeampaa. Ensimäiset minä kielelläni liimasin kokoon ja hän sai polttaa ne. Myöhemmin kävi päin vastoin.

Tomskin pohjoispuolella oli osittain sangen asuttuja seutuja, mutta kuta kauemmaksi saavuttiin, sitä harvemmassa olivat kylät ja erämaan autius kävi yhä suuremmaksi ja ääretön yksitoikkoisuus painoi raskaan leimansa maisemaan. Syynä siihen oli kenties, että autio luonto ei enää esiintynyt alkuperäisessä voinnissaan ja suuruudessaan. Minusta tuntui, tottumaton kun olin ankaraan pakkaseen (-40°, -45°) ja kylmään tuuleen, vaikealta keksiä mitään kaunista sellaisessa maisemassa, jonka keskipisteeksi pakostakin muodostui tunnottomaksi paleltunut nenäni. Sitäpaitsi oli tuo satojen vuosien vanha ja kunnianarvoinen metsä ihmisten ja tulen hävittämä. Hiiltyneet kannot muistuttivat siitä mikä oli ollut, ja ainoastaan joku harva käyrä jättiläispuu seisoi pystyssä muistomerkkinä niiltä ajoilta, jolloin paimentolainen vapaasti liikkui omalla maallansa ja avoimesti uhrasi pakanallisille jumalilleen pyhissä lehdoissa.

Nykyään ovat venäläiset tunkeutuneet kaikkialle pitkin Ob-jokea, ja lähempänä Tomskia ei tapaa muita alkuasukkaita kuin tataareja. Vasta 100 virstaa pohjoisempana, metshettien hävittyä näkyvistä, löytää poloisen samojedikansan ensimäisiä etujoukkoja. Kuta kauemmaksi tulee, sitä tiheämmässä on jurttia ja sitä vähemmän ovat alkuasukkaat venäläistyneitä, mutta samalla he ovat kurjempia ja heidän asuntonsa kehnompia. Ensimäisessä, johon astuin sisälle ja joka oli hyvin rakennettu talo, tapasin hämmästyksekseni mustatukkaisen, vinosilmäisen samojedinaisen, joka ahkerasti neuloi ompelukoneellaan, Singer & Co: n mallisella. Sen ainoan kerran luullakseni tunsin matkan kuluessa tyytymättömyyttä. Olinhan lähtenyt – "Emo Aasian arvossapidettyyn maahan" tutkiakseni luonnonkansaa erämaan sydämessä. Nyt olin melkein uskoa, että puhe alkuperäisestä kansasta oli juttua ja erämaa humbugia. Mutta etäämpänä tulin kyllä huomaamaan erehdykseni. Jo alempana joen varrella tapasin kurjia, puoleksi maanalaisia luolia, joissa oli jäästä tehdyt ikkunat ja ainoa huone täynnänsä miehiä, naisia, lapsia ja koiria. Kaikki oli sitäpaitsi niin kuvaamattoman likaista, että minun kävisi mahdottomaksi kirjoittaa siitä puhtaalle paperille.

Tällä tavalla jatkui matkaa viikon päivät ja yöt, vain harvoin pysähdyimme jonnekin syömään, lepäämään ja nukkumaan. Myöhemmin totuin kyllä olojen pakosta nukkumaan milloin missäkin asennossa rekeeni muodostuneessa kuopassa, mutta alussa se oli minulle mahdotonta sekä tien epätasaisen laadun tähden että myös kyytimiehen hirveiden hätähuutojen takia. Hänen huutonsa olivat tarkoitetut pienille narymilais-hevosille, joiden katsottiin täytyvän yhtä mittaa juosta täyttä laukkaa. 10 virstan matka ei kestänytkään puolta tuntia enempää. Tottumaton kun olin kaikkiin syöpäläisiin ja likaan, koetin sitäpaitsi kiirehtiä mahdollisimman pian eteenpäin. Tie kiemurteli paikoittain hävitettyjen metsien ja jäätyneiden, poppeleita ja pensaita kasvavien soiden halki, paikoittain taas jokea pitkin suuriksi vuoriksi kasaantuneiden jäämöhkäleiden ja kinosten välitse. Joskus laukkasivat hevoset hurjaa kyytiä tasaista jäätä pitkin. Tyypillistä Obin rannoille on, että toinen aina on matala ja pensaiden peittämä, toinen korkea ja metsää kasvava. Kesän aikaan vesi uurtaa itselleen uusia teitä hiekkaisen harjun läpi, ja kaikkialla on suuria veteen sortuneita ja kaatuneiden puiden peittämiä niemekkeitä. Kuta pohjoisempaan tulee, sitä kauniimmaksi tavallaan muodostuu maisema ja sitä komeammaksi muuttuu luonto. Siperialainen setripuu l. leipämänty (Pinus cembra) kasvaa siellä runsaammin ja se luo talviselle maisemalle kiinteämmät muodot kuin lehdettömät poppelit ja koivut. Kaukaa näyttää silloin joskus kuin ääriviivat olisivat saksilla leikatut, niin tasaiset ja jyrkät ne ovat.

Vihdoin viimein, kun olin jo ehtinyt kyllästyä erämaahan, saavuttiin Narymin piirin vaatimattomaan pääkaupunkiin. Jo kaukaa kohosivat kirkkojen kupolit taivasta kohden, ja kun hevoset olivat laukanneet korkean mäen harjalle, sivuutimme "esikaupungin", jota sattuvasti sanotaan Kamtshatkaksi. Samaa nimitystä käytetään monen muunkin siperialaisen kylän laitapuolista. Itse kaupunki sijaitsee saarella keskellä jokea ja käsittää toista sataa ränsistynyttä taloa, joiden vinot rivit muistuttavat jonkun vanhuksen hoitamatonta hammastarhaa. Kaupungissa asuu noin 1,000 ihmistä, useimmat kauppiaita ja niiden kasakoiden jälkeläisiä, jotka v. 1597 perustivat paikan. Tuo hämärillä muistoillaan elävä harmaja kaupunki on ulkoasultaan aivan vähäpätöinen, meikäläisen suuremman

kirkonkylän tapainen. Mutta se ei vaikuta pieneltä ainoastaan harvojen talojensa vuoksi eikä senkään takia, että se on ikäänkuin puristettu yhteen pienelle saarelle, jonka vesi vähitellen huuhtoo pois – vanha kivikirkko on jo vaipumaisillaan jokeen – vaan senkin tähden, että siellä ei ole ainoatakaan kaunista rakennusta, ei ainoatakaan puutarhaa, ei puita eikä yleensä mitään puoleensavetävää. Moniin kymmeniin nouseva karkoitettujen joukko painaa sekin surullisen leimansa tuohon kaukaiseen yhteiskuntaan. En koskaan unohda noiden maanpakolaisten surullista ja hiljaista kulkua pitkin niitä autioita katuja, joita he ovat tuomitut toimettomina astumaan vuosikausia näkemättä mitään siitä suuresta elävästä maailmasta, jonka he pakosta ovat jättäneet. En myöskään unohda sitä näkyä, jonka näin tuossa sukupolvien kirousta kantavassa pimeässä kaupungissa, näkyä sen kaduilla eräänä ihanana kesäpäivänä palatessani sinne hiljaisesta erämaasta. Karkoitetut olivat jollain tavalla vappuna järjestäneet hiljaisen mielenosoituksen ja seurauksena oli, että paikalle viipymättä lähetettiin joukko santarmeja asiaa tutkimaan. Sain nähdä näiden samoilevan pitkin katuja, sain nähdä heidän vangitsevan uhrejansa. Myöhemmin toimitettiin lukuisia kotitarkastuksia, m.m. erään henkilön luona, josta tulen seuraavassa puhumaan.

Olin oleskellut Narymissa ainoastaan vuorokauden ja käynyt pristavin, tämän 200,000 km3:n laajuisen valtakunnan korkeimman virkamiehen, luona. Kun minä seuraavana aamuna kaikessa rauhassa kievarissa luin ensimäistä postiani, koputti joku ovelleni ja minulle aivan tuntematon herra astui sisään sekä kysyi selvällä ruotsin kielellä:

"Oletteko Suomesta, puhutteko ruotsia tai suomea?"

Aluksi olin niin hämmästynyt, etten tiennyt mitä sanoa, mutta vastattuani kysymykseen sain tietää hänen nimensä ja tarinansa. Hän oli Työ-lehden entinen toimittaja Santeri Jacobsson Viipurista, joka pari vuotta aikaisemmin äkkiä oli vangittu syntymäkaupungissaan, viety Pietariin ja pitemmän aikaa linnassa istuttuaan karkoitettu Narymiin viiden vuoden ajaksi. On selvää, että hän tunsi mitä suurinta iloa saadessaan yhtäkkiä tavata suoraan kotimaasta tulleen henkilön, jonka kanssa saattoi puhua omalla kielellään. Hänelle oli tietenkin hauskaa kuulla kotimaan tapahtumista ja ihmisistä, ja minulle oli hyödyllistä häneltä tiedustella Siperian oloja. Hänen puheistaan sain sitäpaitsi jonkinlaisen käsityksen siitä elämästä, jota karkoitetun on pakko viettää, hänen kun alinomaa täytyy kokea sokean ja typerän virkavallan mielivaltaa ja monenlaatuisia rahallisia vaikeuksia. Jokaiselta heiltä vaaditaan paljon voimaa ja jokaisen täytyy omata luja usko ihanteihin, jos mielii sellaisessa ympäristössä säilyttää henkisen joustavuutensa.

Harjoitettuani muutaman päivän kuluessa arkistotutkimuksia kaupungissa ja käytyäni vielä erinäisten paikkakunnan merkittävimpien henkilöiden, kuten rovastin ja pormestarin luona, matkustin sieltä Tymskoeen. Kylä sijaitsee 120 km alempana Obin varrella ja on nyttemmin asessori Svinhufvudin karkoituksen johdosta tullut Suomessakin tunnetuksi. Matkalla sinne sivuutin Kargasok nimisen kylän, jossa minua vielä odotti hauskanlainen yllätys. Siellä näin erään puodin ovella kyltin, johon oli venäläisillä kirjaimilla maalattu K.J. Nordqvist. Astuttuani sisälle asiaa tiedustelemaan tapasin ryhdikkään vanhanpuoleisen miehen, puodin omistajan Karl Nordqvintin, joka hänkin osoittautui maanmieheksi. Hänen isänsä, josta Castrén mainitsee matkakertomuksissaan, oli ollut tämän luokkatoverina Oulussa, josta hän sittemmin oli joutunut kellosepäksi Tomskiin. Karl N., joka puhui saksaa, ei ollut koskaan käynyt Suomessa, vaan oli koko ikänsä elänyt Siperiassa. Ainoa minkä hän muisti oli "good dag" ja "var so good" ja sitäpaitsi oli hänellä tallella suomalainen almanakka, muistaakseni vuodelta 1883. Hän puhui minulle aikovansa vieläkin matkustaa kotimaahan, mutta siitä ei tullut mitään, sillä kun minä seuraavana kesänä menin häntä tervehtimään, oli hän saman päivän aamuna muuttanut manan majoille.

Ilman erikoisia seikkailuja saavuin onnellisesti Tymskoeen, joka sijaitsi korkealla harjanteella komean setripuumetsän ympäröimänä.

Asetuin asumaan kestikievariin ja saatuani selville, että ympäristössä oli runsaasti samojedeja, päätin jäädä kylään pitemmäksi aikaa. Toivoin näet parhaiten oppivani venättä ja tutustuvani oloihin sekä sen lisäksi voivani harjoittaa samojedilaistutkimuksia oleskellessani ympäristössä, jossa

kumpaakin kieltä puhuttiin. Näin ollen tuli ensimäiseksi toimenpiteekseni siedettävän asunnon hankkiminen. Yritys näyttäytyi kuitenkin verrattain vaikeaksi, kaikki ihmiset kun olivat hieman epäluuloisia muukalaista kohtaan, joka ei taitanut kieltä eikä ollut oikeauskoinen ja jonka tehtävä ja työ näytti sekä käsittämättömältä että myös epäilyttävältä. Useimmilla oli vain yksi huone ja minä olisin mielelläni halunnut sellaisen yksinomaan itseäni varten, koska pelkäsin heidän uteliaisuutensa ja liiallisen tuttavallisuutensa tulevan minua häiritsemään. Tiedusteltuani turhaan eri tahoilla onnistuin lopulta löytämään vanhan hyväntahtoisen pariskunnan, joka jätti käytettäväkseni tilavan huoneen. He osoittivat sitäpaitsi omaavansa jonkinlaista ymmärtämystä opintojeni suhteen, koska he aikaisemmin olivat pitäneet luonansa erästä mustapartaista tohtoria, nimeltä Uuno Davydovitsh, jonka myöhemmin tunsin toht. U.T. Sireliukseksi. Hän oli asunut heillä muutamia päiviä. Talo, johon muutin, oli siperialaistenkin olojen mukaan sangen tilava, mutta se oli jo nähnyt parhaat päivänsä ja toinen kerros oli tällä haavaa tyhjänä. Alakerrassa oli kaksi huonetta, toisessa asui isäntäväki ja toinen oli vieraita varten, sekä iso kyökki ja pieni kamari, jossa minun aikanani asui viinaanmenevä ja räyhäävä, mutta silti hyväntahtoinen mies. Oma huoneeni oli hyvin tyypillinen siperialaisille talonpoikaiskodeille ja sentähden kuvaan sitä hieman yksityiskohtaisemmin. Sisäänkäytävänä oli matala ovi, johon minä usein löin pääni, ja ikkunoita oli kolme. Lasit olivat vanhoja, vihreitä ja täynnä halkeamia. Isommat reiät olivat nahalla tai paperilla paikatut. Ikkunalaudoilla oli runsaasti räikeävärisiä ja pahalle haisevia kukkia. Nurkassa vastapäätä ovea oli toista kymmentä pyhimyskuvaa, jotka siellä oleskeluni aikana vähitellen siirrettiin muualle, koska ei arveltu minun niistä erikoisesti hyötyvän. Suurin ikooni kuvasi pyhää ja ihmeitätekevää Nikolausta ja lähinnä paras neitsyt Maariaa Jeesuslapsi sylissään. Kumpaakin kuvaa oli kaunisteltu hopeapaperilla ja koreilla nauhoilla ja edellistä kuvaa peittävän lasin alla oli Nikolauksen rinnalla kaksi vahakynttilää isäntäväen häistä, joita yleisen tavan mukaan säilytetään, kunnes ne asianomaisten henkilöiden kuollessa annetaan heille mukaan arkkuun viimeistä matkaa varten. Pyhimysryhmän läheisyydessä oli Kronstattilaisen isä Johanneksen kuva. Vähän etäämpänä prameilivat kenraali Linjevitshin, Buharan emiirin ja keisarillisen perheen jäsenten kaikkialla välttämättömät kuvat, joita tataarit samojedeillekin joskus kaupittelevat. Niiden ympärille oli liimattu mitä erilaisimpia postikortteja. Yhdessä niistä oli suuri muna, jonka päällä seisoi punainen kukko ja itse munaan oli kirjoitettu: "Kristus on ylösnoussut". Edelleen oli siellä kuvia Betlehemin lastenmurhista ja hurjasta, urhoollisesta ja väkevästä Boova kuninkaasta, joka taisteli Polkan jättiläistä vastaan, joka oli puoleksi ihminen ja puoleksi hevonen. Koko tuota pitkää, kirjavaa ja mieltäylentävää kuvasarjaa ympäröi punaisista paperikukista ja kuusenoksista tehty seppele, jossa vielä roikkui pääsiäisen aikuisia värjättyjä munankuoria. Huonekalut supistuivat muuhun loistoon nähden verrattain vähiin. Ikkunain välissä oli neliskulmainen pöytä ja pari tuolia ja niitä vastapäätä oli sänky tahi oikeammin penkki, jolla oli monen monta tyynyä sekä lammasturkki peittona. Sängyn läheisyydessä oli pari kirstua, jotka sisälsivät vaatteita, tupakkaa ja muita kalleuksia. Huone kokonaisuudessaan näytti oikein hauskalta, seinät ja katto kun olivat valkeiksi maalatut. Siellä täällä oli pieniä ruskeita ja nopeasti liikkuvia pilkkuja – ravintoa etsiviä torakoita. Jokseenkin samaan tapaan ovat kaikkien varakkaampien talonpoikaistalojen vierashuoneet sisustetut siinä osassa Siperiaa, jonka minä tähän asti olen nähnyt. Ei kuitenkaan muiden kuin jo aikoja sitten sinne muuttaneiden venäläisten, n.s. sibirjakkien, luona.

Isäntäni, nimeltä Sjerjakov, oli vanha tyypillinen siperialainen kauppias. Hän oli alkanut tyhjin käsin, sittemmin hankkinut itselleen verrattain suuren omaisuuden ja ruvennut julkista hyväntekeväisyyttä harjoittamaan, minkä johdosta arkkipiispakin oli hänen luonaan vieraillut ja josta toiminnastaan hän oli saanut muutamia mitaleja. Sittemmin oli vastoinkäyminen häntä kohdannut, hän eli korttipelissä hävittänyt omaisuutensa ja nainut vaimon, joka oli luullut häntä rikkaaksi. Nyt hän eli lastensa antamalla avustuksella ja myymällä yhtä ja toista ennen vararikkoa kätkemäänsä tavaraa. Muuten on myönnettävä, että hän oli rehellinen ja hyväsydäminen ukko, joka mielellään tunnusti syntinsä, mutta samalla kerskasi sillä, että lapsensa olivat kohonneet korkeammalle kuin kylän muitten asukasten – yksi pojista opiskeli lääketiedettä ja toinen oli kansakoulunopettaja –

arvellen tämän osittain johtuvan heidän isänsäkin ansioista. Talon emäntä oli suuri ja rasvainen ja lihava ja melkein kaljupää sekä niin punakasvoinen, ettei varmaankaan yksinomaan kotoisen lieden lämpö ollut sellaista ihmeellistä väritystä saanut aikaan, vaan myöskin se viina, jota hän varasteli ankarassa kurissa pidetyltä herraltaan ja mieheltään. Hän askaroitsi monenlaisissa hommissa ja m.m. oli hänellä tapana ottaa luokseen raskaita naisia, joita hän taitavasti hoiti. Senvuoksi minun toisinaan oli pakko keskeyttää työskentelyni seinän toisella puolella tapahtuvien asiain johdosta. Usein olinkin hyvin ärtynyt, kun minua häirittiin, mutta kun synnytys oli suoritettu, pieni lapsi ilmestynyt maailmaan ja kaikki muut tulivat huoneeseeni tekemään ristinmerkkejä pyhimyskuvien edessä ja rukoilemaan vastasyntyneen puolesta, silloin minäkin tulin liikutetuksi enkä tuntenut mitään kiukkua emäntääni kohtaan. Mutta kun hän joskus peitti kaljun päänsä mustalla kalotilla ja pukeutui miehensä edellisen vaimon räikeänvihreään puseroon ja mustaan alushameeseen ja juhlien jälkeen palasi kotia aivan juovuksissa, en sietänyt häntä edes katsella.

Esitettyäni ylläolevassa lukijoilleni läheisimmän ympäristöni puhun vielä pari sanaa itse kylästä ja sen asukkaista, jotka hekin omalla tavallaan ovat sangen tyypillisiä.

Tymskoen kirkonkylään, jonka venäläiset 1800-luvun alkupuoliskolla perustivat samojedien omistamalle maalle, kuuluu nykyään noin 30 taloa ja on siinä enintään 200 asukasta. Toiset taloista ovat uudet ja sangen komeat, mikä johtuu siitä, että jotkut paikkakunnan kauppiaista ovat verrattain varakkaat, sekä siitä erikoisesta asianhaarasta, että kevättulva joka vuosi nielee leveän rantakaistaleen, mikä taas pakottaa asukkaat määrätyn ajanjakson kuluttua muuttamaan talonsa korkeammalle ja sentakia myös pitämään niitä suhteellisen hyvässä kunnossa. Kirkkokin on jo vähintään viisi kertaa muutettu, ja paikka, missä se alkuaan seisoi, sijaitsee kaukana joessa tai vastapäätä olevalla rannikolla. Lähempänä metsää tavataan kehnommin rakennettu köyhien osa kylää; sen muodostavat osittain maahan kaivetut tai kokonaan maanalaiset hökkelit ja luolat, joissa on ikkuna katossa ja seinät mullasta ja savesta tehdyt. Noissa tilapäisissä suojissa asuu enimmäkseen venäläistyneitä samojedeja ja ostjakkeja sekä irtainta väestöä, joka viettää remuavaa ja syntistä elämää, kun vain on olemassa rahaa, toisin sanoen viinaa, mikä ei suinkaan ole harvinaista.

Kaikki Tymskoen varakkaammat "porvarit" käyvät kauppaa ympäristössä asuvien samojedien kanssa. Se on mitä alkuperäisintä laatua ja yksinkertaista vaihtokauppaa; alkuasukkaat antavat kauppiaille turkiksia, kalaa sekä setripuunkäpyjä, minkä vastineeksi he saavat jauhoja, kankaita, ruutia, tupakkaa, viinaa ja muuta, mitä tarvitsevat tai eivät tarvitse. Kaikki myydään kalliista hinnasta ja voitto on tavallisesti 100 % ja enemmän. Jäänlähdön jälkeen matkustavat kaikki, jotka siihen vain pystyvät, läheistä Tym-jokea ylös, jossa he kaukana kaikesta esivallasta pääsevät harjoittamaan usein hyvinkin hävytöntä kiskomistansa ja kauppaansa sangen helposti petkutettavien luonnonlasten, samojedien kanssa. Seurauksena tästä on, että samojedin täytyy maksaa maksamistaan, mutta siitä huolimatta hän yhä vain jää velkaiseksi.

Kalastusta harjoittavat ja sillä elättävät itsensä useimmat kylän köyhimmistä asukkaista. Se onkin nykyään melkein kannattavampaa kuin kauppa, joka vuosi vuodelta on huonontunut. Kaikki voisivat elää mitä huolettomimmalla tavalla, jollei tuota kirottua viinaa olisi olemassa. Mutta niin kauppiaat kuin palkkalaiset, miehet ja naiset, venäläiset ja alkuasukkaat, kaikki näkyvät olevan saman ikeen alla. On tosiaankin omituista nähdä kylän asukkaiden pitkien pyhien aikana hoipertelevan pitkin katua kirkuen ja huutaen, joskus hoilaten lauluja, jotka saattaisivat olla kauniitakin, toisinaan taas rähisten ja kinastellen kuin missäkin hulluinhuoneessa.

Tuo heidän pahanlaatuinen elämänsä, jota en kuitenkaan tahtoisi sanoa erikoisesti Siperialle kuvaavaksi, vaikka se on ominaista Tymskoelle, riippuu kaiketi paljon siitä, että asukkaat ovat samojedien ja venäläisten, entisten pahantekijöiden ja erinäisten muiden epäilyttävien ainesten hyvin sekarotuisia jälkeläisiä. Samalla se nähtävästi voi johtua siitäkin, että kylän sielunpaimen ei ole erikoisen sopiva virkaansa. Lukuunottamatta sitä, että hän oli siinä määrin sivistymätön, että luuli Suomen olevan Englannissa ja sen johdosta sanoi minuakin engelsmanniksi, jota nimeä sitten sain paikkakunnalla kantaa, niin hän, samoin kuin muutkin, rakasti erikoisesti votkaa ja esiintyi

myötäänsä juovuksissa missä ja koska tahansa. Muistan elävästi, kuinka hän eräänäkin päivänä mitä kirkkaimmassa humalassa toikkaroi huoneeseeni, tupertui kumoon ja nukahti siihen, vaikka minä paraikaa olin työssä samojedilaisen kielimestarini kanssa. Papin juopottelu oli tosin selitettävissä onnettoman avioliiton ja erämaassa oleskelun kannalta, mutta on hyvin ymmärrettävää millä tavalla tuollainen sielunpaimenen esiintyminen on omiansa vaikuttamaan sivistymättömiin ja pimeydessä vaeltaviin ihmisiin. Samaten on ymmärrettävää, että sellaiset kirkon apostolit eivät kykene samojedeja kristinuskoon käännyttämään. Isäntäni aikoja sitten rakennuttamaa koulua ei myöskään, ikävä kyllä, juuri paljon käytetä, ja niin levääkin sivistys vain verkalleen. Ihmiset unohtavat pian saamansa pienen tietomäärän ja palaavat helposti raakuuteen, joka usein on paljoa pahempi kuin samojedien, joiden alhaista sivistyskantaa he niin suuresti halveksivat.

Tässä ympäristössä tulin siis oleskelemaan suunnilleen pari kuukautta päästäkseni syventymään uuteen elämääni. Edellinen kuvaus osoittaa, mielestäni, että olosuhteet, vaikka olivatkin hieman tavallisuudesta poikkeavat, eivät laisinkaan olleet erikoisen sietämättömät. Monin verroin enemmän vaivaa tuotti minulle kelvollisen ja hyvän samojedi-professorin hankinta. Kylässä oleskelevat alkuasukkaat olivat kaikki siihen tarkoitukseen kelpaamattomia – joko he kyllä hyvin taisivat omaa kieltänsä, mutta eivät olleet perehtyneet venäjän kieleen tai olivat he vanhoja ja hampaattomia ja senvuoksi kelpaamattomia tai puhuivat he äidinkieltänsä, niinkuin useimmat Ob-joella, jokseenkin samalla tavalla ja yhtä virheellisesti kuin muutamia vuosikymmeniä sitten Helsingissä asuvat suomalaiset omaa kieltänsä. Alkuaikoina sainkin tyytyä sangen kelvottomiin kielimestareihin, sellaisiin, jotka eivät olleet luotettavia tai jotka muulla tavalla vaikeuttivat ja estivät työtäni. Ensimäisiä oli eräs vanha ja viekas veijari, joka oli ottanut juhlallisen sukunimen Peterburgskij ja jota samojedit sanoivat kenraaliksi sen johdosta, että hän joskus maailmassa oli unkarilaiselta kielimieheltä Pápailta saanut mitalin. Monta päivää seurustelin hänen kanssaan, kunnes eräänä iltana, etsittyäni häntä pitkin päivää, löysin hänet kinoksesta, jossa hän aivan humaltuneena makasi paitasillaan. Sieltä vedin hänet saunaan, jossa hän vähitellen virkosi eloon. Seuraava opettaja oli niinikään vanhanpuoleinen herra, joka ei ainoastaan puuttuvien hampaittensa takia osoittaunut sopimattomaksi, vaan myös sentähden, että hän ei voinut pysyä erillään vaimostaan ja lukuisista lapsistaan, jotka kaikki asettuivat huoneeseeni asumaan ja läsnäolollaan pahasti häiritsivät työn säännöllistä kulkua. Erotettuani monen monta koekaniinia ja saavutettuani lääkkeilläni ja erikoisesti onnistuneilla matokuureilla lähiseudun jurttien asukkaiden luottamuksen, sain vihdoin viimein palvelukseeni nuoremman, Kolgujakista kotoisin olevan miehen, joka osoittautui kelvolliseksi kielellisessä suhteessa sekä myös sopivaksi välittämään tutustumistani tuohon muukalaisia niin vierovaan ja itseensä sulkeutuneeseen kansaan. Mies, joka ei ollut jörö, vaan päinvastoin erikoisen lahjakas, kenties terävin näkemistäni samojedeista, oli nimeltään Olashka Oldshigaid. Hänen hiuksensa olivat mustat ja ihonsa ruskea, hän polveutui ruhtinaallisista vanhemmista ja osasi venättä ja ostjakkia sekä oppi minun johdollani venäläiset kirjaimet a: sta m:ään, muutamia suomalaisia sävelmiä sekä "perkele" sanan. Tämän erinomaisen miehen onnistuin pitemmäksi aikaa saamaan opettajakseni ja seuralaisekseni ja ainoastaan hänen avullaan sain selville hyvin paljon sellaista, joka muuten olisi jäänyt minulle tuntemattomaksi. Hänen kauttansa tulin myös pian oivaltamaan sen, että paras tapa heidän kielensä oppimiseksi oli mahdollisimman eristetty elämä heidän keskuudessaan, eläminen heidän kanssansa ja heidän tavallaan seuduilla, missä venäläistä vaikutusta ei ole vielä huomattavissa. Ensi aikoina työskentelimme kuitenkin Tymskoessa, jossa minä kaikessa rauhassa saatoin suorittaa vaikeimman sanakirjatyön sekä hankkia pintapuoliset tiedot heidän uskonnollisista tavoistaan, jotka tiedot, oikealla tavalla käytettyinä, muodostavat sen avaimen, jolla heidän luottamuksensa on voitettavissa. Lupasin tietysti olla venäläisille kertomatta mitä sain tietää, samojedit kun ovat hyvin arkoja, koskapa he virallisesti ovat kristittyjä. Pidinkin lupaukseni, ja kun minä sen joskus nimeksi rikoin, ei siitä koitunut minulle erikoista iloa. Muistan erityisesti yhden kerran, jolloin olin selittänyt Narymin lääninrovastille, että samojedit ovat totemismin kannattajia

ja siis uskovat ihmisen polveutuvan eläimistä. Muistan miten pappi hyvin ivallisesti vastasi minulle seuraavaan tapaan:

"Ahaa", lausui hän riemuisasti, "siinäpä sen näette. Samojedit uskovat polveutuvansa eläimistä ja darwinismi väittää samaa. Ettekö vihdoin huomaa, miten alhaisella asteella nykyinen tiede on. Samojedit ja tiedemiehet uskovat samaa ja ovat yhtä sokaistuja."

Alunpitäen syntyi myös vaikeuksia Olashkan ja minun välillä. Hänen oli ensiksikin pakko, samoin kuin kaikkien myöhempien kielimestarien, tottua tuollaisissa opinnoissa välttämättömään hiljaiseen kamarielämään. Jollen minä häntä kuin lasta huvitellut valokuvaamisella, fonografillani tai muulla, tuli hänen niin ikävä ja hän kävi niin uniseksi, että minun oli mahdoton jatkaa. Sitäpaitsi tuvassa vallitseva lämpö häntä sanomattomasti vaivasi, ja kun hän ei pitkiin aikoihin ollut saanut syödä raakaa kalaa, tuli hän sairaaksi ja onnettomaksi. Hänen ryyppäämisensä minä lopulta sain niin hyvin järjestetyksi, että hän joka lauvantai-ilta hankki itselleen yli sunnuntain kestävän humalan. Kun minä maanantaiaamuna olin parilla ryypyllä sammuttanut hänen polttavan janonsa, oli hän valmis tekemään työtä kaikki viikon päivät. Hän ikävöi metsää ja erämaata ja usein me yhdessä läksimme sinne pyydystämään ansoilla jäniksiä, oravia, kärppiä ja muita otuksia. Sillä tavalla minäkin vähitellen hankin itselleni käytännölliset tiedot siitä tavasta, jolla samojedit metsästävät niin lentävää kuin jalan neljän juoksevata riistaa.

Hullusti oli käydä, kun minun oli pakko häntä vaivata samojedin kieliopin monilla knopeilla. Häntä oli tietenkin mahdoton saada taivuttamaan sanoja ja minun täytyi sopivien esimerkkien avulla saada häneltä haluamani tiedot. Kysymykseeni, miten "sinun hevosesi" kuuluu samojediksi, vastasi hän joko ettei hänellä hevosta ollut tai myöskin "minun hevoseni". Kun minä pyysin häntä sanomaan miten "minun jokeni" kuuluu, vastasi hän äkäisesti, että joki ei ollut minun ja että ainoastaan samojedit saivat siinä kalastaa. Alkuaikoina nuo vastaukset tuntuivat kerrassaan lohduttomilta ja minä käytin hyvin usein puolisen tuntia selittääkseni hänelle mitä tarkoitin. Minun ei kuitenkaan koskaan käynyt niinkuin Castrénin, joka kerran, kun hänen kärsivällisyytensä loppui, viskasi lasillisen vettä höperön kielimestarinsa naamaan. Lohdutin itseäni joskus eräällä kaskulla, jota kerrottiin venäläisestä papista, joka leivän (njäi) asemesta pyysi venäläisten saastaisena pitämää oravaa (njäjä). Ällistyneenä saadessaan mitä todellisuudessa oli pyytänyt, pahensi hän vain asiaa sekoittamalla sanat "man" (minä) ja "manne", jolla on hyvin ruma merkitys.

Tymskoessa oleskelin keskitalvella, joten minulla oli tilaisuus siellä seurata venäläisten joulunviettotapaa. Oman yksityisjouluni olin jo aikaisemmin kaikessa hiljaisuudessa viettänyt hankkimalla itselleni pienen kuusen, jonka latvaan olin kiinnittänyt yksinäisen kynttilän, mikä sekin loihti esiin tuttuja kotimaan tunnelmia ja kuvia. Venäläisten juhla oli laajempi ja se kohdistui enemmän syömiseen ja juomiseen kuin kirkollisten pyhien uskonnollisen puolen esilletuomiseen. Tymskoessa, niinkuin monesti muuallakin, sain sen vaikutuksen, että venäläiset kaikesta näennäisestä uskonnollisuudestaan huolimatta itse asiassa ovat todellista uskontoa vailla. Tämä seikka tuli kenties selvimmin näkyviin juuri Tymskoessa, jossa, niinkuin olen maininnut, pappi aina oli juovuksissa ja hänen vaimonsa harjoitti samaa ammattia kuin Meretrix ennen muinoin. Nämä joulujuhlat tuntuivat minusta kaikkine maallisine huolineen sangen yksitoikkoisilta ja senvuoksi huvittivat minua paljon enemmän näkemäni monet sangen primitiiviset häät. Juhlallinen toimitus kirkossa, jolloin morsiuspari koristetaan hopeisilla kruunuilla, jotka tavallisesti ovat liian suuret ja painuvat alas korville, sekä pariskunnan vaellus kirkon läpi vahakynttilä toisessa kädessä ja toinen käsi papin kourassa, vaikuttaa sangen omituiselta, joskus juhlalliselta, toisinaan naurettavalta, riippuen asianhaaroista. Häävieraiden kokoonnuttua morsiamen kotiin alkaa suurenmoinen juhla, jossa laulu toisensa jälkeen kajahutetaan ja välillä vuoron perään juodaan viinaa ja syödään mitä erilaisimpia ruokalajeja. Mieliala kohoaa ja laulu, juominen ja tanssi käyvät yhä vilkkaammiksi. Mutta morsiuspari pysyy juhlallisena ja heidän on pakko vain katsella tuota iloa, kunnes aika on kulunut niin myöhäiseen, että he poistuvat häähuoneeseen. Sinne heidät jätetään joksikin aikaa rauhaan, sillä välin kuin vieraat yhä vilkkaammalla mielellä odottavat tapahtumien jatkoa. Jonkun

ajan kuluttua astuukin morsian paitasillaan heidän piiriinsä. Hän näyttää kokoontuneille vieraille neitseellisyytensä todistusta ja tarjoilee heille viiniä tarjottimella, jolle kaikkien tulee jättää rahoja vastanaineiden hyväksi. Joskus voi sattua, että tuo ylen tärkeä hääpaita jätetään muiden huostaan ja silloin marsalkat järjestävät riemuisan ja meluavan kulkueen, joka musiikin johdolla käy koko kylän näyttämässä vaatekappaletta kaikille, jotka sitä haluavat tarkastaa. Minutkin herätettiin pari kertaa keskellä yötä katsomaan moista vaatetta, joka kuitenkin kuulemma jokseenkin usein on vain marjamehulla värjätty. Jos kaikki on päättynyt onnellisesti, kantavat marsalkat seuraavana päivänä punaisia nauhoja vaatteissaan ja juhlaa jatkuu monta vuorokautta. Jollei, niin juhliminen lopetetaan heti.

Häissä, niinkuin muissakin juhlissa, tarjoillaan ensiksi aina teetä samovaareista – jotka minun määritelmäni mukaan ovat kojeita, joissa vesi kiehuu niin kuumaksi, ettei sitä voi juoda sekä viinaa, joka hyvin tehokkaasti sekoittautuu tuon lämpimän veden kanssa. Sitä odotellessa istutaan pitkin seiniä ja pidetään yllä n.s. siperialaista keskustelua, joksi setripuunsiementen pureksimista sanotaan. Varakkaammissa taloissa tarjotaan vieraille kirjavanlaista ja runsasta voileipäpöytää, johon kuuluu lihaa, jäätynyttä raakaa kalaa (n.s. stroganinaa), porsasta, kaviaaria, kaikenlaatuisia leivoksia, marjoja, hilloja y.m. Varsinaisena ruokana tarjotaan monilukuisia kalapiirakoita, joista yleisö yhteisillä haarukoilla poimii itselleen rasvaisimmat palaset, sekä n.s. pelmeni – taikinaan keitettyjä ja runsaasti pippuroituja lihapyöryköitä – , jotka tuntuvat kiviltä vatsaan jouduttuaan, mutta silti ovat maukkaita ja etenkin matkoille evääksi varsin sopivia. Kaiken tämän kestityksen jälkeen saavat vieraat taas virvoittaa itseään teellä ja viinalla, joka on kotona poltettua, vahvasti viljalle tuoksuvaa ja niin väkevää, että se melkein jo suussa tahtoo haihtua.

Ahkeraan vierailemalla kaikkien noiden kauppiaitten ja kalastajien luona, jotka vierailut kuitenkin enimmäkseen aiheutuivat heidän pyhien aikana hankkimistaan puukoniskuista tai muista "akuuttisista" sairauksista, saavutin minä varsin pian huomattavan venäjänkielentaidon. Heidän kielensä on tosin karkeampaa ja ytimekkäämpää kuin kaupungeissa, mutta juuri tuollaisen yksinkertaisemman kielen avulla minä parhaiten tulin toimeen samojedien kanssa. Moskovan-venättä eivät Siperian talonpojat eivätkä alkuasukkaat laisinkaan ymmärtäisi. Samaan aikaan olin oppinut niin paljon samojedia, että tulin toimeen sellaistenkin kanssa, jotka eivät vierasta kieltä ymmärtäneet, ja niin minä päätin muuttaa samojedien luo ruvetakseni elämään heidän tavallaan. Päätökseni aiheutui myös osittain siitä, että Olashkani ei mistään hinnasta enää suostunut tai antanut itseään houkutella asumaan venäläisten ja eritoten isäntäni luona, joka suuruutensa aikoina oli kohdellut samojedeja hyvin tylysti, huolimatta siitä, että isoäitinsä oli ollut heikäläisiä. Se näkyi kyllä selvästi hänen ulkonevista poskipäistään, josta tosiasiasta hänen vaimonsa häntä alati muistutti.

Tymskoessa oleskeluni aikana olivat sikäläiset ryssät minulle kertoneet vallan kamalia juttuja noista ostjakeista, kuten he kaikkialla Narymin piirissä nimittävät samojedeja, ja olin utelias tietämään kuinka paljon tai vähän noissa puheissa oli perää. He väittivät mahdottomaksi asua heidän luonaan, kuvailivat heidän likaisuuttaan ja syöpäläisiään, puhuivat kaikista heidän taudeistaan ja merkillisistä tavoistaan, kertoivat heidän epärehellisyydestään ja petkutuksistaan. Vaikka olinkin eläessäni venäläisten keskuudessa oppinut oivaltamaan miten vähän arvoa kannatti antaa heidän sanoilleen, lähdin kuitenkin matkalle hieman sekavin tuntein. Ero isäntäväestäni oli melkein vaikea, he kun niin ihmeellisellä ystävällisyydellä olivat pitäneet minusta huolta; isäntä nimitti minua pojakseen ja emäntä surkutteli minua, joka lähdin niin epävarmaa tulevaisuutta kohden. Mutta ero ei tullut kovin pitkäaikaiseksi, ja myöhemmin pääsin sangen usein nauttimaan heidän vieraanvaraisuuttansa.

NARYMIN SAMOJEDIT

Voisi otaksua, että nuo 2,500 Narymin piirissä asuvaa samojedia helposti saattaisivat ei ainoastaan elättää itsensä, vaan myös hankkia jonkinmoisen varallisuuden ja sitä seuraavan sivistyksen. Mutta niin ei ole suinkaan laita. Osittain piilee selitys siinä tosiasiassa, että maaperä enimmäkseen on rämeistä ja soista, sellaista, jossa ei mikään viljelys ole mahdollinen, ja metsät sitäpaitsi suureksi osaksi kulovalkeiden hävittämät. Näistä asioista puhuessaan lausuu Castrén m.m. seuraavaa: "Sellainen on näet Herramme tahto ollut, että poloiseen samojediheimoon kuuluvien kansojen ainoastaan tulee palvella maailman mahtavien päiväläisinä, ja hän on pannut heidät asumaan ja rakentamaan ihmiskunnan kurjimmille takamaille. Tomskilaisilla samojedeilla on kenties vähemmän kuin useimmilla heidän heimolaisillaan valituksen syytä isojakoon nähden, mutta siitä huolimatta on etupäässä suomaa tullut heidän osalleen. Juuri Tomskin samojedien alueilla sijaitsevat nuo kuuluisat Barabintsin suot, joilla ei liene veroisiansa koko maapallolla, niin hyvin suuruutensa kuin inhottavan, myrkyllisen luonteensa puolesta. Näistä soista leviää vuosittain kulkutauteja, jotka erotuksetta ahdistavat sekä ihmisiä että elukoita, hävittävät kaikki karjalaumat ja niinmuodoin todella estävät sekä viljelyksen että hyvinvoinnin lisääntymisen." Ja hän jatkaa: "Niin epäsuotuisan luonnon ympäröiminä ovat Tomskin kuvernementinkin samojedit suurimmalta osaltaan jääneet villeiksi metsämiehiksi, joille kinos on kotiliettä suloisempi. Jotkut ovat kuitenkin poistuneet metsistä ja ainiaaksi jättäneet suot, mutta heidän elämänsä on vielä samaa laatua kuin sammakon elämä liejussa. Heidän asuntonsakin ovat, vaikka venäläiseen tapaan sisustetut, haisevia Augiaan-talleja, joissa ihmiset, vasikat, koirat ja kanat erinomaisen hyvin viihtyvät samojen seinien sisäpuolella. Haluaisi tulla vakuutetuksi siitä, että tuo yhteiselämä ainakin olisi elämää viattomuudessa ja vilpittömyydessä, mutta sekin mielikuva häviää, kun usein näkee häpeällisen muodottomia kasvoja, kun huomaa ei ainoastaan miesten, vaan naistenkin makaavan humaltuneina jurtoissaan ja kuulee heidän epäsointuisat nenä-äänensä, jotka kuuluvat pahemmilta kuin tuvassa asuvien elukoiden kirkumiset." Tämän kuvauksen kirjoittamisesta on kulunut 70 vuotta, eivätkä olot sittemmin ole parantuneet – pikemmin päinvastoin. Mutta luonnon antimet eivät nekään ole tulleet runsaammiksi ja mikä on tärkeämpää, sivistyksen irvikuva on levinnyt yhä laajemmalle, hävittäen mitä mahdollisesti on jäljelle jäänyt hyvää ja läheisessä tulevaisuudessa tukahuttaen kaiken, niin hyvän kuin pahan, samojedien kielen ja uskonnon niinkuin heidän yhä vähälukuisemmaksi käyvän heimonsakin.

Mutta ennenkuin lähemmin koskettelen eteläisten samojedien tuskin vältettävän ja läheisen perikadon syitä, koetan kuvata heidän nykyistä elämäänsä, en sen vuoksi, että se olisi ylenmäärin mielenkiintoista tai erikoista, vaan enemmän osoittaakseni, miten he vähitellen itse kaivavat oman hautansa, kuinka he melkein omasta tahdostaan valmistavat tai ovat pakotetut valmistamaan niitä olosuhteita, jotka muodostuvat heidän perikatonsa syiksi.

Niinkuin Castrén monta kertaa on huomauttanut, tulee tarkoin erottaa Obilla asuvat samojedit lisäjoilla asuvista. Ensiksimainitut ovat miltei kaikki niin venäläistyneet, että käyttävät venäläistä pukua, ovat rakentaneet itselleen venäläismallisia asuntoja sekä alkaneet luopua paimentolaiselämästään. Mutta samalla omituisella vastenmielisyydellä vieraita naapureita kohtaan kuin suomalaiset ja virolaiset ovat hekin rakentaneet majansa kauas venäläisistä kylistä, ja jos joku venäläinen sattuu syystä tai toisesta muuttamaan heidän asuinsijoilleen, siirtyvät he pois, jättävät mieluummin edullisen kalastuspaikan kuin suostuvat elämään muukalaisten kanssa. Tämä seikka selittää meille, että he Tomskinkin läheisyydessä jossain määrin ovat onnistuneet säilyttämään äidinkielensä, ja seurauksena on, että heidän kielensä useammin häviää sillä tavalla, että jurtan asukkaat kuolevat sukupuuttoon, kuin siten, että he venäläistyisivät. Mutta venäläisen sivistyksen ja venäläiset tavat he kuitenkin ovat huomattavassa määrässä omaksuneet. Erotus on kuitenkin vielä sangen suuri. Laiskuus ja sitä seuraava köyhyys ovat näille Obin samojedeille hyvin ominaiset, eikä ole ihmeellistä, että he esim. omien kestävien ja lämpimien poronnahkavaatteittensa asemesta nykyään

pukeutuvat mitä kehnoimpiin venäläisiin vaatteisiin, joissa on vaikea kestää Siperian kovaa talvea ja jotka nekin he usein humalapäissään myyvät yltänsä polkuhinnasta saadakseen viinaa. Sitten täytyy armeliaiden ihmisten heitä auttaa. Tuvat ovat ahtaammat, huonommin rakennetut, niistä puuttuu melkein kokonaan sisustus, ja sentakia venäläiset nimittävätkin niitä jurtoiksi. Niissä on tavallisesti vain yksi huone, jossa on yksi ovi ja yksi ikkuna. Ikkuna on rikki ja ovi hatara, ja lisäksi on lattia, niinkuin venäläisilläkin, vain laudoista lyöty ja kylmä. Uunia ei ole, ja lämmitys ja keittäminen tapahtuu mitä alkuperäisimmän peltisen kamiinin avulla. Kun tuli palaa kamiinissa, on huone niin lämmin, että täytyy riisua kaikki vaatteet yltään saadakseen esim. illalla unta. Mutta tulen sammuttua lämpö haihtuu melkein heti ja pakkanen tunkee huoneeseen. Samassa tuvassa olen lämpömittarillani saman vuorokauden kuluessa havainnut +42 °C ja -25 °C.

Muutamia paimentolaiselämän muistoja on heillä kuitenkin säilynyt. Vaikka heillä enimmäkseen on kiinteät asunnot, niin ei juuri kukaan heistä ole alistunut pitämään hevosia ja lehmiä, siis sellaista karjaa, joka pakottaisi heidät ajattelemaan huomispäivää ja riistäisi heiltä vapauden liikkua paikasta toiseen, milloin vain mieli tekee. Melkeinpä he jossain määrin halveksivat ihmisiä, jotka sellaisella tavalla huolehtivat olemassaolostaan. Kernaammin he maksavat isot rahat venäläisille ostaakseen heiltä maitoa tai saadakseen käyttää heidän hevosiaan. Ohimennen on minun mainittava, että siperialaiset lehmät talvisaikaan ani harvoin antavat maitoa – tiedän erään narymilaisen miehen, jolla oli 50 lehmää, mutta joka tammikuussa oli ilman maitoa siitä yksinkertaisesta syystä, että lehmät niinkuin hevosetkin pitkin talvea kuljeksivat kinoksissa ja oleskelevat pakkasessa sekä että niiden ainoana ravintona on eräs karkea heinälaji. Kesäisin viedään hevoset johonkin saareen laitumelle, koska niitä silloin, teitä kun ei ole, ei tarvita. Heinää on suuret määrät Obin rantaniityillä, jotka keväisin ovat tulvaveden peitossa, mutta syksyllä kasvavat mitä rehevintä ruohoa. Siitä syystä asukkaat voivat koota itselleen rajattomat määrät heinää, ja onkin hyvin ymmärrettävää, että piirissä asuvat venäläiset pitävät paljon karjaa, jollei muun niin ainakin lihan takia.

Näillä seutuvilla metsästys ei ole erikoisen tuottavaa, metsät kun ovat haaskatut ja venäläiset kun ovat ryhtyneet myrkyllä ja muilla uusmuotisilla tavoilla riistaa hävittämään. Kalastus on vielä tavallaan samojedien hallussa, mutta voidakseen maksaa loppumattomia velkojaan täytyy heidän vuokrata hiekkasärkkänsä kauppiaille, jotka kyllä pitävät huolen siitä, että kaikki ansio pannaan viinaan tai hävitetään muulla yhtä turmiollisella tavalla. Siten syntyy tuo sangen merkillinen asiaintila, että samojedit, nuo hiekkasärkkien oikeat ja varsinaiset omistajat, huonon taloudellisen tilansa parantamiseksi pakotetaan kesän ajaksi ryhtymään venäläisten palvelukseen ja harjoittamaan kalastusta toisen laskuun samoilla paikoilla, missä he oikeutta myöten itse voisivat isäntinä esiintyä. Asiat saattavat edelleen kehittyä niin huonoon suuntaan, että he tämän orjuutensa aikana turhien ostoksien, juopottelun ja muun johdosta voivat joutua sellaisiin monimutkaisiin liikesuhteisiin herrojensa kanssa, että heidän on pakko talveksikin antautua rengeiksi tai palkkalaisiksi. Tästä onkin seurauksena, että samojedi vuosi vuodelta vaipuu yhä syvemmälle, vaikka hän vallan hyvin tietää itselleen tehdyn vääryyttä ja vielä selvemmin tajuaa, että se viina, jota hänelle tarjotaan, yksinomaan tarkoittaa hänen tuhoamistansa ja hänen saattamistansa mitä häpeällisempään riippuvaisuuteen. Ilettävintä mitä olen nähnyt on katsella tuollaista raukkaa, kun hän joskus julmien laskelmien perustalla on ilmaiseksi saanut tulivesikestityksen ja humaltuneena virittää irvistelevien pyöveleittensä edessä ylistyslaulujaan jalolle hyväntekijälleen, joka on hänelle antanut ryyppyjä, elättänyt häntä ja hänen perhettään sekä antanut hänelle lämpimiä vaatteita. "Siinä sen näette", sanoi minulle tuollaisen kohtauksen jälkeen eräs arvossa pidetty kauppias, "siinä näette mitä me teemme noiden koirien ja piru-parkojen takia. Me annamme heille kaikkea mitä voimme ja lainaamme heille mahdollisuuden mukaan, ja kuitenkin he haukkuvat meitä ja yrittävät uskotella ihmisille, että me vain nyljemme ja petkutamme heitä." Varmaa on, että venäläiset täydellä todella uskovat olevansa samojedien jaloja hyväntekijöitä sekä auttavansa heitä nälkäkuolemasta. Jossain määrin totuutta on kyllä siinä väitteessä, että saattaa olla melkein yhdentekevää annetaanko näille samojedeille oikeudenmukainen maksu vaiko ainoastaan pieni osa siitä, sillä he kyllä joka tapauksessa

hävittävät kaiken minkä saavat. Mutta tuollainen väite ei sittenkään kelpaa puolustukseksi rosvoille ja ryöväreille, jommoisia venäläiset kauppiaat todellisuudessa ovat, ei ainoastaan alkuasukkaita, vaan monessa suhteessa myös köyhempiä venäläisiä kohtaan.

Moni samojedi on kuitenkin onnistunut jossain määrin säilyttämään taloudellisen itsenäisyytensä sekä vetäytynyt kauempana oleviin syrjäseutuihin. Moni ansaitsee toimeentulonsa valmistamalla haapioita, yhdestä puusta koverrettuja haaparuuhia, joita he itse niinkuin venäläisetkin yleisimmin käyttävät, vaikka jälkimäiset eivät osaa niitä tehdä. Suurella taidolla he veistävät suksia, puisia astioita, valmistavat tuohisia koppia ja kontteja, joita myyvät venäläisille. Välttämättömimmän ravintonsa he hankkivat itselleen kalastamalla puroissa ja järvissä, joiden rikkauksia ei vielä kukaan "eurooppalainen" ole koskenut tai hävittänyt. Syksyllä ja kevättalvella he ansaitsevat suuria summia keräilemällä setripuunpähkinöitä. Niistä maksetaan 1-3 ruplaa puudasta, ja yksin Narymin piiristä niitä viedään vuosittain yli 100,000 ruplan arvosta. Suurin osa niistä lähetetään Uralille ja Etelä-Siperiaan, jossa niitä pureskellaan samalla tavalla kuin Euroopan-Venäjällä auringonkukan siemeniä. Tässä kenties onkin silmäänpistävin erotun eri puolilla Uralia asuvain väestöjen välillä. Venäläiselle näkyy ainainen pureskeleminen olevan yhtä välttämätöntä kuin kumin imeminen amerikkalaiselle. Onkohan se hermostumista vai kasvatuksen puutetta?

Vähäinen osa samojedeja on mitä suurimmalla vaivalla onnistunut omaksumaan uuden kulttuurin ja kohoamaan yläpuolelle muita. Ivankinan kylässä he ovat esim. perustaneet oman koulunsa ja lisäksi vielä ensimäisen Narymin piirissä toimivan osuuskaupan, joka on kehittymäisillään suureksi liikkeeksi. Ovatpa he vielä hankkineet itselleen hevosia ja lehmiä, mutta se taitaa johtua siitä, että niin monella heistä on venäläiset vaimot, jotka kuitenkin ympäristön itsepäisyyden takia ovat kielellisesti samojedilaistuneet. Muuten samojedin kielen taito on perin harvinainen venäläisten keskuudessa. Minun tietääkseni on vain kolme henkilöä, jotka osaavat sitä puhua, ja he ovat oppineet sen lapsuudessaan. Samojedin kieli on näet hyvin vaikeata ja lisäksi sitä halveksitaan siinä määrin, ettei kukaan halua sitä oppia. Mutta ne naiset, jotka sen ovat opetelleet, ovat tehneet sen niin perinpohjaisesti, että ovat oman äidinkielensä unohtaneet.

Varsinaiset metsäsamojedit, jotka asuvat Obin lisäjoilla, Tymillä, Vasjuganilla (ainoastaan suupuolella, kauempana asuu ostjakkeja), Parabelilla, Ketillä, Tshajalla ja Tshulymilla, ovat yhä edelleen jossain määrin kyenneet säilyttämään ne elintavat, jotka ovat ominaisia heidän tundroilla asuville heimolaisilleen. Siinä suhteessa he kylläkin ovat muuttuneet, että useimmilla heistä on jo venäläismalliset mökit, joissa he kuitenkin vain harvoin asuvat, mutta siitä huolimatta he vielä tänä päivänä jatkavat levotonta ja harhailevaa eränkävijäelämäänsä. Ensi lumen tultua elo- tai syyskuussa he alottavat valmistuksensa tulevaa metsästyskautta varten. Nartat oli koirien vetämät pienet ja kevyet reet pannaan kuntoon ja uusia suksia valmistetaan, paulat ja satimet tarkastetaan ja turkkeja neulotaan ja paikataan. Sitten sullotaan rekeen eväät, joista enin osa on kuivattua kalaa (pors, piik). Myöskin pienemmät lapset pannaan naisten ja koirien yhteisesti vetämiin rekiin. Miehet ja vanhemmat lapset hiihtävät etunenässä oppaina ja tienraivaajina erämaassa, jossa ei muita ihmisiä koskaan tapaa. Sillä jokaisella perheellä on ikimuistoisista ajoista omat laajat alueensa, jotka Tymillä ja Ket-joella ulottuvat satojen kilometrien päähän seutuihin, missä järvet ja suot ja metsätundra muodostavat viljelykselle mahdottomia alueita. Valtakuntansa keskuksessa on jokaisella samojedilla laudoista ja turpeista rakennettu pyramidinmuotoinen maja, jota hän käyttää pääkortteerinaan ja varastopaikkanaan. Sieltä käsin kulkevat hänen tiensä ja polkunsa eri tahoille, ja lepohetkinä sekä yön tullen hän kaivaa itselleen kuopan lumeen, jonne sytyttää pienen tulen lämmittääkseen itseään ja keittääkseen vaatimattoman ateriansa. Tuollaiselle aikaisemmin sovitulle paikalle kokoontuvat illan lähestyessä kaikki perheen jäsenet. Miehet ovat päivän kuluessa kokeneet loukkunsa ja metsästäneet suurempia otuksia, lapset sekä naiset ovat enimmäkseen jousella ja puisella nuolella ampuneet oravia, joiden liha on heidän tärkeimpänä talviravintonaan. Sen maku onkin erinomaisen hyvä ja turhaan venäläiset sitä halveksivat. Nahka myydään venäläisille 20-30 kopeekan hinnasta ja se on hyvinä

vuosina heidän tärkein kauppatavaransa. Yksistään Tym-joella ammutaan oravia vuosittain noin 50,000 kappaletta.

Ennen joulua palaavat jotkut samojedit Tymille ja muille joille myymään saaliinsa ja hankkimaan lisää ruutia ja lyijyä sekä joskus jauhojakin, joita he ovat ruvenneet yhä suuremmassa määrässä käyttämään. Pian he kuitenkin vetäytyvät takaisin metsiinsä, joihin jäävät huhtikuun loppuun, kunnes aurinko ilmestyy autioita seutuja lämmittämään ja kelirikko lähestyy. Niihin aikoihin he kiiruhtavat kotiin valmistautuakseen jäänlähdön jälkeen alkavaa kesäistä kalastusta varten. Obilla samojedit harjoittavat talvikalastusta, mutta Tymillä ei, sillä vesi saa punertavan värin ja kalojen sanotaan suuremmista uomista häviävän. Kesäisin nämä samojedit elävät hiekkasärkillä joen rantamilla. Sinne he pystyttävät kotansa, jotka ovat katetut keittämällä pehmitetyistä tuohista kokoonneulotuilla peitteillä. Usein rakennetaan teltan läheisyyteen savesta uuni leivän paistamista varten. Kalastamista harjoitetaan verkoilla, merroilla, koukuilla, padoilla ja muilla pyydyksillä. Osa saaliista kuivataan, toinen osa suolataan myymistä varten ja osalla he lihoittavat itsensä ihan uskomattomassa määrässä; etenkin pienten lasten vatsat paisuvat niin pulleiksi, että luulisi niiden tuossa paikassa repeävän. Mutta samojedien on kesän aikaan pakko syödä vahvasti kaiken talvella näkemänsä nälän ja kurjan ravinnon jälkeen. Huonommasta kalasta, kuten hauesta ja ahvenesta, he eivät tavallisesti huoli; se ei kelpaa noille rasvan ja raanin ihailijoille. Senpätähden he nauttivatkin erinomaisella mielihyvällä minulla olevaa risiiniöljyä, jota he varoituksistani huolimatta joivat monta lasillista kerrallaan, saamatta siitä minkäänlaisia ruuansulatusvaivoja.

Syksyn tullen he jälleen jättävät kylänsä, jos yleensä voi kyläksi sanoa paikkaa, jossa on yksi ainoa talo, sekä vaeltavat metsiin korjaamaan setripuunkäpyjä ja ampumaan metsoja ja hanhia, joita he jäätyneinä säilyttävät yli talven tehdäkseen niistä silloin tällöin juhlallisemman aterian. Mutta ei kulu montakaan päivää, ennenkuin he uudelleen lähtevät erämaihinsa uusia vaaroja ja kärsimyksiä kohti, uutta taistelua pakkasta ja nälkää vastaan koettelemaan. Jokainen päivä, joka viikko ja kuukausi kuluu sitten hiljaisessa yksitoikkoisuudessa, vaivoissa ja vastuksissa. Ainoa, mikä tarjona elämälle suloa, on vapaa ja riippumaton olemassaolo olosuhteissa, jotka kullekin päivälle antavat surunsa ja joskus harvan ilonsakin. Jälkimäisiä päiviä ei ole montakaan vuodessa, ja silloin sattuu usein käymään niin, että kokonaisen vuodenajan, pitkän talven tai lyhyen kesän, työ ja vaiva häviää kuin tuhka tuuleen, sanalla sanoen joutuu jonkun krouvari-kauppiaan taskuihin. Eikä sellainen mies tyydy vähempään kuin että samojedi putipuhtaaksi kynittynä palaa takaisin erämaan rauhaan.

Tymillä ja muilla sivujoilla asuvat samojedit ovat kauppiaiden varsinaisia lypsylehmiä, joihin nämä perustavat niin kauppansa kuin olemassaolonsa. Niinkuin yllä on kerrottu, käy nyttemmin sangen vaikeaksi elää Obin samojedien kustannuksella, nämä kun aineellisessa suhteessa ovat vajonneet mitä syvimpään kurjuuteen. Kauempana asuvat omistavat vielä kalavetensä ja metsästysmaansa, ja senvuoksi saattaakin heiltä laskea saavansa suuremmat tulot. Kauppiaat ovat keskenään tarkalleen jakaneet eri perhekunnat, ja kun he keväällä käyvät kauppojansa tekemässä, suuntaavat he matkansa ennakolta määrättyihin paikkoihin. He puhuvatkin, että se ja se samojedi on sen ja sen, ja suhteet lähentelevät, merkillistä kyllä, isännän ja hänen palvelijansa tai oikeammin orjansa välillä vallitsevia. Sillä niin taitavasti ovat venäläiset onnistuneet velkojen ja uhkausten avulla sitomaan nuo raukat itseensä, että nämä eivät yksinkertaisesti uskalla rikkoa sitä kirjoittamatonta lakia, joka määrää kaiken samojedin pyydystämän saaliin mistä hinnasta tahansa luovutettavaksi määrätylle henkilölle. Samalla ovat kauppiaat keskenänsä sopineet, etteivät tunkeudu toistensa toiminta-alueille, ja samojedit tietävät jäävänsä ihan puille paljaille, jos edes yrittävät ryhtyä toisen ryssän kanssa kauppoihin. Kaikki muualta päin tuleva kilpailu on sitäpaitsi ehkäisty, ja tämä selittää miksi samojedien on armotta antauduttava sortajainsa nyljettäviksi, vaikka varsin hyvin tietävät asiain todellisen tilan. Ihan viime aikoina on kuitenkin, etupäässä Tomskista, ilmaantunut vieraita kilpailijoita, jotka tarjoamalla turkiksista parempia hintoja ja myymällä omia tavaroitaan halvemmalla uhkaavat saattaa paikalliset kauppiaat pahaan pulaan. Jotkut näistä ovatkin jo saaneet

pahojen töittensä mukaisen rangaistuksen, mutta kaikesta vastoinkäymisestä ja onnettomuudesta syytetään tietenkin samojedeja ja heidän luuloteltua epärehellisyyttään.

Valaistakseni edelleen jossain määrin Narymin samojedien keskuudessa vallitsevia oloja täytyy minun mainita pari sanaa virkamiehistön ja korkean esivallan laadusta. Tuntuu aivan luonnolliselta, että Narymissa, niinkuin Turuhanskissa, jossa on niin paljon työtä ja niin erilaisia tehtäviä suoritettavana, ylin virkamies olisi valittava parhaiden joukosta. Mutta valitettavasti on laita ihan päinvastoin, ja minun siellä oleskeluni aikana on tapahtunut, että pristavin virkaan on valittu henkilöitä, jotka ovat kohonneet tavallisesta maapoliisista ja olleet vailla kaikkea sivistystä, sitä tietomäärää lukuunottamatta, jonka ovat hankkineet jossain pariluokkaisessa kirkollisessa koulussa. Sellaisten henkilöiden huostaan jätetään ei ainoastaan verojen kanto ja koko poliisivalvonta, vaan myös paikallinen hallinto sekä venäläisten ja samojedien valvonta, jotapaitsi heillä on melkein rajaton valta kaikkiin karkoitettuihin nähden. Tehtävä on niin laajalla alueella mahdoton kenelle tahansa, ja vielä mahdottomammaksi se käy sivistymättömälle ihmiselle. Erittäin vaikeata kuuluu olevan tulla toimeen karkoitettujen kanssa, joista osa tietenkin on sivistynyttä ja miellyttävää väkeä, mutta osa kuuluu ikävään, mitä raaimmassa tietämättömyydessä elävien ihmisten luokkaan, sellaisiin, jotka osoittavat anarkistisia taipumuksiaan ja mielipiteitään mitä sopimattomimmalla ja häiritsevimmällä esiintymisellä. Pristavi määrää heidän olinpaikkansa ja miten heitä on kohdeltava, ja hänen vallassaan on lieventää tai koventaa heidän kohtaloansa. Viimemainitussa suhteessa hänellä on voitettavanaan montakin vaikeutta, sillä hänen alaisensa virkailijat osaavat kyllä pitää huolen siitä, että hänen vikansa ja ansionsa tulevat santarmihallituksessa oikealla tavalla valaistuiksi. Siten sai kerran eräs pristavi, joka oli vuosikausia palvellut virassaan, eräänä kauniina päivänä eropassin ja käskyn vielä samana päivänä muuttaa paikkakunnalta. Pahin vaiva on poliisihoidosta, joka vaatii paljon työtä piirissä, missä joka päivä tapellaan ja missä ollaan totuttu jättämään asiat sikseen lahjomisilla ja oikeutta karttamalla. Olen m.m. itse voinut todeta, että eräs murhayritys, jumala ties mistä syystä, jäi rankaisematta, jopa kokonaan tutkimattakin. Totta on varmaan, että "tsaari on kaukana ja Jumala korkealla". Nykyään lienee toki harvinaista, että pristavi korjaa huostaansa kyläkuntien rahastoja, väittäen rahoja muka väärennetyiksi, – monia muita esimerkkejä mainitsematta.

Vaikeimmat ristiriidat johtuvat kuitenkin siitä, että venäläisillä on omat lakinsa ja samojedeilla niinikään omansa. Alkuasukkaita koskevien asetusten mukaan tulee heillä olla omat tuomioistuimensa, jotka ratkaisevat tavallisia rikosjuttuja, milloin asia koskee vain heitä itseään. Siitä, miten niissä tuomitaan, kerron myöhemmin Tym-joen matkani yhteydessä. Nyt haluan vain mainita pari sanaa sekavuudesta, joka johtuu siitä, että on olemassa eri lakeja ja asetuksia eri kansallisuuksia varten.

Niissä patenteissa, jotka annettiin samojedeille heidän alistuessaan valkoisen tsaarin vallan alle, määrätään heille oikeus hoitaa ja hallita kaikkea sitä kruununmaata, joka kuuluu heidän asuttamaansa alueeseen. On nimenomaan määrätty, että venäläisten ei ole sallittu ilman samojedien lupaa ja suostumusta metsästää tai kalastaa tai asettua asumaan näille alueille. Meidän päiviimme saakka ovatkin venäläiset itse jossain määrin pitäneet näitä oikeuksia arvossa. Maahanmuuttaneiden tulva ei ole ollut suuri, ja nuo oikeudet on aina helposti voinut itselleen hankkia muutamalla viinapullolla tai vastaavalla halvalla rahallisella korvauksella. Mutta viime vuosina on, kuten tunnettua, siirtolaisuus Venäjän sisäosista paisunut niin suureksi, että Obinkin rannoilla olevan maan arvo on noussut ja on näyttäytynyt vaikeaksi saada enää yhtä halvalla niin kaloista ja riistasta kuin metsistä ja niityistä rikkaita alueita. Sensijaan että viranomaiset olisivat ajoissa muuttaneet asetuksia ja lakeja, on tyydytty selittämään ne niin vanhoiksi, ettei niillä muka enää ole mitään arvoa. Uutisasutushallitus (Pereselevtsheskoe Upravlenie) ei katso tarvitsevansa kiinnittää huomiota noihin vanhoihin patentteihin, ja joskus on kuulemma käynyt niinkin, että alkuperäiset asiakirjat on vilpillisellä tavalla riistetty alkuasukkailta. Muutamissa tapauksissa samojedit ovat nostaneet kanteen sellaisia venäläisiä vastaan, jotka luvatta ovat siirtyneet heidän maillensa, ja rauhantuomari on tavallisesti ratkaissut asiat edellisten eduksi. Toisaalta on tapahtunut, että erinäiset

virkamiehet omavaltaisesti ovat myyneet samojedien omistamien hiekkasärkkien käyttöoikeuden muille, ja kun samojedit väkivallalla ovat karkoittaneet nuo väärät vuokralaiset, niin ei ole kuulunut mitään valituksia, joka arvattavasti osoittaa millä puolella oikeus on. Tämä "perustuslakitaistelu" kehittyy kuitenkin vähitellen vahvempien eduksi, ja varsin pian täytyy samojedien antaa perään. Ylläolevalla en suinkaan tahdo sanoa oikeudenmukaiseksi, että alkuasukkaat saisivat pitää hallussaan luonnottoman suuria alueita, joita he eivät itsekään käytä, ja siten estää nopeasti edistyvää ja hyödyllistä asutusta. Mutta luulen kaikille olevan eduksi, jos asiat voitaisiin järjestää sillä tavalla, että samojedeillekin kävisi mahdolliseksi jatkaa tähänastisten elinkeinojensa harjoittamista ja entistä elintapaansa. Nykyisten olosuhteiden vallitessa he ovat pakotetut liian aikaiseen luopumaan paimentolaiselämästään ja äkkiä ryhtymään sellaisiin elinkeinoihin, joita he eivät tahdo eivätkä voikaan luonnollisesti harjoittaa. Tuollaiset pakkokeinot edistävät vain sen kansan hävittämistä, joka sittenkin vuosisatoja ja kenties vuosituhansia on asunut Siperian autioimpina ja karuimpina pidettyjä seutuja.

Mutta ei siinä kyllin. On vielä otettava lukuun eräs tärkeä tekijä, nim. papisto ja uskonnonhoito. Narymin samojedit ovat kaikki poikkeuksetta virallisesti oikeauskoisia ja kastettuja. Todellisuudessa heitä järjestänsä yhtä hyvällä syyllä saattaisi sanoa pakanoiksi. Sillä itse asiassa he vielä palvelevat, vaikkakin salaa, esi-isiensä jumalia, ja shamaanit suorittavat papillisia toimituksiaan monin verroin suuremmalla menestyksellä kuin mikään oikeauskoinen pappi. Samojedien on monesta syystä perin vaikea käsittää, että kristinusko itämaisessa muodossaan on parempi kuin heidän oma pakanallinen palvontansa. Tämä käsitys riippuu ehkä etupäässä puuttuvasta opetuksesta, sillä papisto ei suo itsellensä aikaa eikä sillä ole tilaisuuttakaan selvittää oppejaan samojedeille. Sellaisen opetuksen tulisi välttämättömästi tapahtua alkuasukasten omalla kielellä, mutta sitä kieltä ei kukaan kirkon palvelijoista puhu. Sitäpaitsi kreikkalainen kirkko omaa suuren määrän pyhimyksiä, joiden kuvien edessä venäläinen lukee rukouksensa, joille hän sytyttää vahakynttilänsä ja joita hän koristaa kukilla. Samojedi uskoo näiden kuvien edustavan henkiä tai jumalia, niinkuin moni venäläinenkin uskoo, ja hän luulee rukousten tarkoittavan kuvaa ja kynttiläin olevan uhreja. Mutta hänellä itsellään on suuri määrä jumalain kuvia, joita hän rukoilee ja joille hän uhraa. Tietämättömyydessään hän katsoo voivansa suuremmalla menestyksellä kääntyä veden haltian tai metsän hengen kuin hänelle tuntemattoman pyhän Nikolauksen tai muiden yhtä tuntemattomien pyhimysten puoleen. Eikä hän käsitä minkä tähden kirkkoherra nimittää hänen kuviansa perkeleiksi, mutta venäläisiä jumaliksi, "sillä kaikkihan ne ovat ihmiskädestä lähteneitä", sanoo hän. Kristittyjen kiellot varkautta ja muuta vastaan eivät liikuta häntä paljon, sillä todellinen samojedi ei koskaan ole ajatellut varastamista eikä hän koskaan ole myöskään kieltäytynyt avustamasta köyhiä ja nääntyneitä vertaisiaan noissa melkein kommunistisesti järjestetyissä yhteiskunnissa. Lääkärien puutteessa on taas vaikeata ajatella samojedin tyynesti odottavan taudin pahenemista tai kuolemaa, ja onkin aivan luonnollista, että hän kääntyy ainoan auttajansa, shamaanin puoleen. Sanotaan uskon tekevän ihmeitä, ja senpätähden sattuukin usein, että noita kykenee todella parantamaan potilaan ihan yksinkertaisesti hänessä herättämällänsä luottamuksella – mikä muuten on tavallista oikeidenkin lääkärien praktiikassa. Lopuksi on Siperian venäläinen hänkin taikauskoinen, ja samojedeilla tavataan paljon venäläisiltä lainattuja maagillisia tapoja ja temppuja. Usein harjoittaa venäläinen pappi tointansa niin sanoakseni summakaupalla, siten että hän esim. kerran vuodessa määrätyllä paikalla kirkossa tai kylässä – yksinkertaisesti yhtaikaa siunaa kaikkien vuoden kuluessa kuolleitten maalliset jäännökset. Ei hän sitä ainakaan toimita kenenkään yksityisen haudalla ja minun tietääkseni hän ei ole edes käynyt alkuasukkaiden hautausmailla. Samoin olen nähnyt hänen heidän keskuudessaan käyttävän kauppiaiden liiketapoja, siten että hän esim. on kieltäytynyt vihkimästä samojedeja vähemmällä kuin 75 ruplalla j.n.e. Tuollaisten olojen vallitessa onkin aivan selvää, että samojedit edelleen kernaammin pitävät kiinni omasta uskonnostaan. Polttamalla ja hävittämällä alkuasukasten temppeleitä ja heidän jumaliansa sekä halveksimalla heidän uskonnollisia tunteitaan papit tietenkin sitäpaitsi synnyttävät katkeruutta ja herättävät mitä syvintä epäluuloa edustamaansa

uskontoa kohtaan, jota epäluuloa ei myöhemmin helpolla voida hävittää. Mutta tuo täydellinen ymmärtämyksen puute, mitä muiden uskonnollisiin käsityksiin ja perittyyn vakaumukseen tulee, on juuri sangen kuvaava kristillisten kirkkokuntien esitaistelijoille kaikkialla maailmassa. Muuten he tuskin lähtisivätkään saarnaamaan uskoansa, vaan tyytyisivät siihen, että parhaansa mukaan koettaisivat kylvää korkeamman sivistyksen siemeniä. He näyttävät luulevan, että kansa, henkisesti vahingoittumatta, äkkiä voi luopua parhaastansa ja yhtä äkkiä jättää menneisyytensä hetkellä, jolloin edistyvä sivistys kuitenkin luo ihan tarpeeksi paljon uusia olosuhteita. Pakanalähetys on jossain määrin onnistunut niillä seuduin, mihin samalla on perustettu kouluja, sairaaloita ja muita sentapaisia laitoksia, mutta kun ei mitään sellaista ole Siperiassa saatu aikaan, ei tunnu ihmeelliseltä, että sikäläinen lähetystyö on tehnyt mitä selvimmän vararikon.

Muutamilla Narymin piirin seutuvilla, ylempänä Obilla, tämä uskonnollinen taistelu on siinä määrin ja siinä merkityksessä onnistunut, että niiden seutujen samojedit osittain ovat joutuneet samalle kannalle kuin venäläisten suuri enemmistö. He ovat luopuneet entisestä uskonnostaan, mutta eivät ole jaksaneet hankkia ja omaksua itselleen uutta, ja seuraukset ovat vielä surkuteltavammat. He ovat tulleet uskonnollisesti aivan välinpitämättömiksi eivätkä enää piittaa minkäänlaisesta uskonnosta. Heidän kulttuuritasollaan ainakin tämä on tuntuva puute, eikä saata kyllin surkutella, että he muiden toimesta ovat joutuneet vaille sitä, mikä kuitenkin yksin olisi kyennyt heitä siveellisesti kohottamaan ja pitämään yllä.

Edelläsanotusta selviää, että samojedien on ollut vaikea suoriutua epätasaisesta taistelustaan. Mutta kaikki se, mistä on kerrottu, ei kenties sentään riitä musertamaan ja hävittämään kokonaista kansaa. Palaan sentakia myöhemmin vielä samaan kysymykseen ja esitän muitakin, ehkä ratkaisevampia tekijöitä, jotka vielä selvemmin osoittavat, minkälaiseksi samojedi-parkojen kohtalo on muodostunut ja vastedes muodostuu.

RETKEILYJÄ OBILLA

Pitkien, pimeiden ja kuolleitten talvikuukausien aikana olin hankkinut itselleni sangen kunnioitettavan venäjänkielentaidon sekä päässyt jonkinlaiseen henkiseen yhteyteen tutkimusteni esineen, samojedini Olashkan kanssa. Kun minä lisäksi, olin saanut paperille hyvän määrän enimmäkseen kielitieteellistä laatua olevia muistiinpanoja, päätin lähteä hänen kanssaan pienelle kiertomatkalle. Tämän päätöksen tein osaksi voidakseni vaihtelulla hieman virkistyttää professoria ja osaksi halusta elävään elämään tutustumalla päästä paremmin ymmärtämään tutkimaani kansaa.

Talvi oli tosin kylmimmillään, mutta suuressa reessäni olimme hyvässä turvassa. Turkikset suojelivat meitä mainiosti pakkaselta, ja jos me pitkällisen kamarissa-oleskelun jälkeen halusimme raitista ilmaa, niin oli siihenkin tilaisuutta; me saimme pitkin matkaa taistella rajuja lumimyrskyjä vastaan ja sangen usein lensimme komeassa kaaressa päistikkaa syviin kinoksiin, joita tuuli oli kasannut Ob-joen ruskeita aaltoja kahlehtivaan jäiseen erämaahan.

Suuntasimme kulkumme Obia pitkin Narymiin, ja matkalla viivyimme miltei jokaisessa jurtassa ottaaksemme selkoa kielestä ja muista minulle mielenkiintoisista asianhaaroista. Olashkan samojedituttavuuksien ja minun apteekkini ansiosta meidät otettiin kaikkialla vastaan tervetulleina vieraina eikä meitä missään kohdeltu alkuasukkaille niin ominaisella epäluulolla. Olin jo aikoja sitten kielimestarilleni selittänyt n.s. uralilaisen sukulaisuuden ja matkallamme hän aina selosti muille, että minä oikeastaan kuuluin heihin ja olin samaa heimoa ja että minä siis olin "kum" (ihminen) enkä mikään muukalainen. Ylimalkaan uskottiinkin tätä selitystä; vain poikkeustapauksissa epäili joku skeptikko minulla sittenkin olevan vierasta verta suonissani – valitettavasti yksinomaan vahvan parrankasvuni eikä laisinkaan muun ulkonäköni takia.

Obilla samojedilainen asutus on sangen tiheätä, mutta siitä huolimatta voisivat asukkaat tulla varsin hyvin toimeen, jolleivät venäläiset viime aikoina olisi niin runsain määrin ryhtyneet samoja seutuja kansoittamaan. Venäläiset ovat alkuaan tavallisesti muuttaneet samojedien omiin kyliin, joista jälkimäiset sitten ovat siirtyneet kauemma välttääkseen joutumista vieraiden kanssa asumaan. Siitä syystä ovat venäläiset saaneet parhaat ja edullisimmat paikat ja samojedien on täytynyt tyytyä huonompiin. Koko tuo alkuasukkaiden karkoittaminen on tapahtunut rauhallisella tavalla ja se olisi itsessään hyvinkin merkillinen, jollei ottaisi huomioon samojedien vastenmielisyyttä elää yhdessä hallitsevan kansan kanssa, mikä vastenmielisyys kenties johtuu aivan luonnollisesta itsensäsäilyttämishalusta, pyrkimyksestä mahdollisuuden mukaan suojella kieltänsä, tapojansa ja uskontoansa.

Vaikka köyhyys ja häviö, kurjuus ja kunnottomuus edellämainitusta ja muistakin syistä jo oli kohdannut Obilla asuvia samojedeja, hämmästyin minä siitä huolimatta nähdessäni miten suuressa määrässä heidän oli onnistunut säilyttää entistänsä. Sellaisillakin paikkakunnilla, joissa jurtat ovat suurien venäläisten kylien ympäröimiä, yllätti minua se seikka, että niin monet ihmiset, enimmäkseen naiset, eivät ymmärtäneet halkaistua ryssän sanaa. Omaa kieltänsä he kaikki taisivat hyvin, mutta jokaisella jurtalla oli oma kielensä ja tämä seikka näkyy olevan melkein vaarallisin kielen säilymisen kannalta. Noiden lukemattomien murteiden tähden ei ostjakki-samojedien kieli muodosta mitään heitä kaikkia yhdistävää kokonaisuutta. Ero on usein niinkin suuri, että toistensa läheisyydessä sijaitsevien jurttain asukkaat eivät ymmärrä toistensa puhetta, ja siitä syystä he usein mukavuuden vuoksi käyttävät keskenänsä venättä puhekielenä. Kuvaavana esimerkkinä mainitsen Tymskoen samojedit, joilla "jaa" sanana on "a", kun sitävastoin ylempänä asuvat Kaaziltsisamojedit käyttävät samaa sanaa kielteisessä merkityksessä. Jos näin pienillä alueilla ei voida päästä selvyyteen jaa'sta ja ei'stä, on varsin ymmärrettävää, että kaikkinainen keskustelu käy vaikeaksi, jollei melkein mahdottomaksi.

Näkemäni jurtat muistuttivat yleensä, niinkuin aikaisemmin olen maininnut, venäläisiä taloja; ne olivat vain huonommin rakennettuja ja paljoa pienempiä – enimmäkseen yksihuoneisia mökkejä.

Samalla paikalla oli tavallisesti 4-5 taloa, mutta ne eivät koskaan seisoneet riveissä, niinkuin venäläisissä kylissä, vaan olivat aivan mielivaltaisesti sijoitetut, ikäänkuin joku jättiläiskoura olisi ajattelematta viskellyt noita pieniä laatikoita sinne tänne maan päälle. Asuntojen ympäristö oli autiota ja metsä oli kaadettu. Paikotellen seisoi vielä pystyssä joku kelopuu, jonka olemassaolon syistä en pitkiin aikoihin tiennyt mitään. Niitä näkee kaikkialla Narymin piirissä, ja koska ne erikoisen hyvin soveltuisivat polttopuiksi, mutta siitä huolimatta saavat seistä pystyssä, tulin ajatelleeksi, että niillä mahtoi olla joku uskonnollinen merkitys. Vihdoin sain kuulla, että niitä pidetään pyhinä sekä että jurtan suojelushenkien katsotaan niissä asustavan. Senvuoksi onkin niiden kaataminen pyhyyden loukkausta.

Näillä "sivistyneillä" seuduilla, joilla venäläisten herruus on jo vakiintunut, ovat samojedit uskonnollisiin kysymyksiin nähden äärettömän arkoja. Heitä ei voi millään mahtikeinolla pakottaa venäläisille ilmaisemaan tai tunnustamaan edelleen uskovansa omiin jumaliinsa. Kaverini kautta minä kuitenkin pääsin näkemään ja kuulemaan yhtä ja toista, joka täydellisesti toteaa aikaisemman lausuntoni, että nim. samojedit eivät missään ole kunnon kristittyjä, vaan päinvastoin pakanoita. En tosin tavannut oikeita shamaaneja enkä myöskään kotijumalia, sillä jälkimäisiä ei Obilla enää käytetä, mutta sensijaan onnistuin ensi kerran näkemään heidän jumaliensa temppeleitä. Mutta ennenkuin minä jurtan miehiltä sain luvan sellaisen ihmeellisen rakennuksen näkemiseen, vaadittiin minulta monta lupausta ja monen monta juhlallista vakuutusta siitä, että en ajatellut jumalien koskemista enkä uhreihin kajoamista tai niiden ryöstämistä. Eräänä aamuna sidoin sukset jalkoihini ja lähdin oppaani kanssa matkalle. Tie oli pitkä ja se kulki metsien läpi ja jäätyneiden soiden yli. Se kiemurteli kovasti, ja kysyessäni syytä siihen kertoi samojedi, että tien varrelle oli viritetty loukkuja estämään venäläisiä lähestymästä pyhäkköä. Vaikka venäläiset joskus sattuman kautta saavatkin selville tuollaisen paikan, niin he itse asiassa karttavat niitä. Tullessamme perille näyttäytyi samojedien pelko aivan oikeutetuksi – temppeli oli täynnänsä rikkauksia, ja puhdasta rahaakin oli runsaasti. Jumalien asuntona oli täällä, niinkuin kaikkialla muuallakin, neljällä korkealla jalalla seisova rakennus, joka suuresti muistutti Obilla tavattavia aittoja. Etupuolella oli vähäinen aukko ja takaseinämällä istui jumala, puusta tehty ihmisenmuotoinen olento, yhdessä puolisonsa kanssa. Kasvot olivat karkeata tekoa ja suurista sinisistä lasihelmistä tehdyt silmät antoivat ukolle sangen naurettavan ulkomuodon. Nuket olivat hienoihin turkiksiin puetut ja ympärillään oli niillä runsaasti tinasta tehtyjä aseita itsensä puolustamiseksi sekä samasta aineesta valmistettuja joutsenia, hanhia, käärmeitä, poroja y.m. elukoita, joiden avulla niiden luultiin hätätilassa voivan paeta ylivoimaista vihollista. Edessänsä oli niillä pieni peili, jonka avulla ne saattoivat ajoissa huomata takaapäin lähestyvän vihollisen. Oven suulla seisoi pieni venäläiseksi poliisiksi puettu mies, joka toisessa kädessään piti puista sapelia ja toisessa heilutti suurta miekkaa. Jumalien huone oli sisustettu koreilla kankailla ja kallisarvoisilla turkiksilla ja kantaisän kuvan edessä oli lattialla kosolta mitä erilaatuisimpia esineitä, m.m. suuri määrä rahoja, joista muutamat olivat parinsadan vuoden vanhoja. Rakennusta ympäröivien pyhien puiden oksissa roikkui vaatekappaleita, eläinten sarvia ja nahkoja ynnä muuta. Tuo niin omituinen, kaukana erämaassa sijaitseva metsikkö ikivanhoine tuuheine puineen teki minuun juhlallisen vaikutuksen ja minä ymmärsin aivan hyvin, että luonnonlapsi paljoa mieluummin saapui tuohon luonnon itsensä luomaan temppeliin uhraamaan ja rukoilemaan kuin vaelsi johonkin räikeästi koristettuun kirkkoon siellä polvillansa palvelemaan hänelle tuntemattomia ja kerrassaan välinpitämättömiä jumalia. Näiden pyhien paikkojen luo kokoontuu koko heimo kerran vuodessa juuri ennen joulua rukouksilla lepyttämään kantaisäänsä ja uhreilla saamaan toivoimuksensa täytetyiksi. Sillä välin käyvät siellä yksityiset usein samassa tarkoituksessa, joskus torjuakseen uhkaavaa vaaraa, toisinaan hankkimassa jotakin hyvää.

Jonkun viikon matkan jälkeen saavuin toistamiseen Narymiin, joka tällä kertaa, oleskeltuani yksinäisemmillä seuduilla, tuntui minusta sangen komealta kaupungilta. En saattanut, valitettavasti kyllä, viipyä siellä päivää enempää, syystä että kielimestarini juomis-halu sai liian runsasta virikettä läheisessä valtion kapakassa. Matkustimme läheisyydessä olevalle jurtalle, jossa minä ensi kerran tutustuin tunguuseihin. Nuo Siperian tyypillisimmät paimentolaiset ovat asumalla kaukana

venäläisistä välttäneet samojedien tapaisen venäläistymisen. Heidän arkuutensa vieraita ihmisiä kohtaan ja heidän pelkonsa joutua kosketuksiin toisten, m.m. tarttuvia tauteja potevien kanssa vaikeuttaa suuresti heidän tapaamistansa. Oleskellessani samojedien luona he lähettivät ensin tapansa mukaan silläkin kertaa yksinäisen tunguusin kylään tiedustelemaan mahdollisia sairaita. Miehen palattua leiriin tuoden heille suotuisan vastauksen uskalsivat muutkin tulla jurtalle tavaroitansa myymään. Tarjottuani heille tupakkaa ja heidän ymmärrettyään, että minä en ollut mikään "kasakka", rupesi keskustelu sujumaan. Vaikka he eivät viipyneetkään kylässä kuin muutaman tunnin, ehdin heiltä tiedustella yhtä ja toista. Sain tietää heidän kuuluvan Narymin piirissä elävään, kiinteätä asuinpaikkaa vailla olevaan tunguusiheimoon. Missä vain oli paljon riistaa, sinne he pystyttivät telttansa ja siellä he pyydystivät niin kauan kuin metsästys oli kannattavaa. Sitten he jälleen siirtyivät muualle pitkin omia viitoittamiansa metsäpolkuja. Nuo heidän tiensä, joita ei kukaan muu ihminen tunne, voivat ulottua satoja virstoja asumattomien erämaiden halki ja niitä pitkin he nopeasti siirtyvät paikasta toiseen yhtä monessa päivässä kuin muut kiertoteitse tarvitsevat viikkoja. Heidän tiensä eivät tietenkään ole muuta kuin polkuja, jotka he viitoittavat iskemällä pitkillä keihäillänsä pilkkoja määrätyn välimatkan päässä toisistansa seisoviin puihin.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.